

Grundexamen i natur och miljö

Grundexamen i natur och miljö

Kunnande som examen ger

Den som avlagt grundexamen i natur och miljö har ett brett kunnande inom natur- och miljöbranschen och ett mer specialiserat kunnande inom naturbranschen, i renskötsel och inom miljöbranschen. Hen identifierar mångsidigt olika arter och deras livsmiljöer och förstår vilken betydelse naturens mångfald har. Den som avlagt examen kan röra sig ansvarsfullt i terrängen, arbeta på ett hållbart sätt och sköta säkerheten. Hen förstår vilken betydelse hållbar utveckling och klimatförändringen har för verksamheten inom den egna branschen.

En naturinstructör som avlagt kompetensområdet för natur kan arbeta med praktisk handledning som gäller naturen. Hen har goda kunskaper om naturen och naturföreteelser. Hen kan för grupper berätta om naturen och sköta den utrustning som behövs i instruktionsverksamheten. Hen kan se till gruppens säkerhet och arbeta kundinriktat och i enlighet med hållbar utveckling.

Framställare av naturprodukter som avlagt kompetensområdet för natur kan dra nytta av den lokala naturen inom naturproduktsbranschen. Hen kan ha hand om insamling och vidareförädling av bär, svampar och örter. Hen har ingående kännedom om aktörer och naturprodukter inom naturproduktsbranschen.

Renskötare som avlagt kompetensområdet för renskötsel kan se till att rennäringen är lönsam, sköta renarnas välbefinnande och vårda en hållbar miljö. De kan arbeta inom renbeteslag eller som självständiga företagare. De kan använda de maskiner och apparater som behövs i arbetet. De kan arbeta för att upprätthålla och utveckla samekulturen.

Miljövårdare som avlagt kompetensområdet för miljö kan utföra arbetsuppgifter med att återställa, sköta och övervaka miljön. Hen kan välja lämpliga arbetsmetoder och en lämplig arbetsordning, använda utrustning och redskap vid utredning av miljöns tillstånd samt arbeta på ett säkert sätt.

Miljöskötare som avlagt kompetensområdet för miljö kan säkert utföra olika arbetsuppgifter med återvinning av material och med avfallshantering. Hen behärskar grunderna i att ta tillvara och använda material. Hen kan i arbetet följa lagstiftningen för avfallshantering och säkerhetsbestämmelserna.

Den som har avlagt examen kan arbeta med följande uppgifter

Den som avlagt grundexamen i natur och miljö kan arbeta som anställd eller som företagare inom natur- och miljöbranschen i arbetsuppgifter med instruktion och rådgivning, framställning av naturprodukter, miljövård eller renskötsel.

Namn på grunderna	Grundexamen i natur och miljö
Föreskriftens diarienummer	OPH-4849-2021
Föreskrifter som ersätts	OPH-1235-2020
Utbildningar	Grundexamen i natur och miljö (361902)
Kompetensområden	Kompetensområdet för miljö (1766) Kompetensområdet för renskötsel (1765) Kompetensområdet för natur (1764)
Examensbenämningar	Naturinstructör (10135) Framställare av naturprodukter (10136) Renskötare (10138)

Träder i kraft

Pdf skapad

Miljöskötare (10225)

Miljövårdare (10083)

01.08.2022

21.01.2022

Innehåll

1. Uppbyggnaden av examen.	1
2. Examensdelar.	5
2.1. Arbete inom natur- och miljöbranschen, 30 kp (103932).	5
2.2. Insamling av naturprodukter, 40 kp (103933).	7
2.3. Naturinstruktion, 40 kp (103934).	9
2.4. Arbete i ett renbeteslag, 20 kp (103935).	11
2.5. Renskötsel, 35 kp (103936).	13
2.6. Arbete vid ett miljöobjekt, 40 kp (103937).	15
2.7. Tillvaratagande och användning av material, 40 kp (103938).	17
2.8. Tillverkning av livsmedel av naturprodukter, 30 kp (103939).	19
2.9. Användning av djur i programtjänster inom naturbranschen, 15 kp (103940).	21
2.10.Handledning av specialgrupper i naturen, 15 kp (103941).	23
2.11. Att skapa välbefinnande med hjälp av djur, 15 kp (103942).	25
2.12. Att skapa välbefinnande med naturprodukter, 20 kp (103943).	27
2.13. Arbete vid en avfallsstation, 20 kp (103944).	29
2.14. Arbete vid en avfalls- och återvinningsanläggning, 20 kp (103945). . .	31
2.15. Avfalls- och återvinningsrådgivning, 20 kp (103946).	33
2.16. Arbete med fisketjänster, 15 kp (103947).	35
2.17. Handledning i fingerfärdigheter, 15 kp (103948).	37
2.18. Odling av naturproduktsväxter, 30 kp (103949).	39
2.19. Specialkunnande i naturinstruktion, 20 kp (103950).	41
2.20. Naturbaserade tjänster för välbefinnande, 20 kp (103951).	43
2.21. Handledning under terrängutflykter, 20 kp (103952).	45
2.22. Måltider i terrängen, 15 kp (103953).	47
2.23. Arbete med jakttjänster, 15 kp (103954).	49
2.24. Istandsättning och vård av traditionslandskap, 20 kp (103955). . . .	51
2.25. Vinterutfodring av renar, 15 kp (103956).	53
2.26. Renkalvning och kalvmärkning, 15 kp (103957).	55
2.27. Arbete med produktion av renkött, 30 kp (103958).	57
2.28. Handledning i gruppverksamhet, 15 kp (103959).	59
2.29. Framställning av produkter av naturmaterial, 15 kp (103960).	61
2.30. Att assistera vid undersökningar, 10 kp (103961).	63
2.31. Anläggning och underhåll av friluftsområden, 20 kp (103962).	65
2.32. Istandsättning och vård av vattendrag, 20 kp (103963).	67
2.33. Bekämpning av invasiva arter, 20 kp (103964).	69

2.34. Istandsättning och vård av miljöobjekt, 20 kp (103965).	71
2.35. Utredning av tillståndet i miljön, 15 kp (103966).	73
2.36. Miljökommunikation, 20 kp (103967).	75
2.37.Handledning i miljövänliga konsumtionsval, 20 kp (103968).	77
2.38. Arbete som kräver spetskompetens, 15 kp (106730).	79
2.39. Verksamhet med ansvar för klimatet, 15 kp (106735).	81
2.40. Att fungera i en internationell arbetsmiljö, 15 kp (106734).	83
2.41. Förberedelse för arbetsplatshandledaruppgifter, 5 kp (106731). . . .	85
2.42. Arbeta i ett företag, 15 kp (106733).	87
2.43. Planering av företagsverksamhet, 15 kp (106732).	89
2.44. Kunnande i kommunikation och interaktion, 12 kp i svenskspråkig utbildning, 11 kp (106727).	91
2.45. Kunnande i matematik och naturvetenskaper, 6 kp (106728).	115
2.46. Kunnande om samhälle och arbetsliv, 9 kp (106729).	120
4. Bedömning av kunnande.	134
5. Kompetensområdet för natur.	135
6. Kompetensområdet för renskötsel.	136
7. Kompetensområdet för miljö.	137
8. Bilaga 1 Lista över arter.	138
9. Bilaga 2 Värdegrund.	146
10. Bilaga 3. Lov och behörigheter.	147

1. Uppbyggnaden av examen

Grundexamen i natur och miljö omfattar 180 kompetenspoäng. Examen består av yrkesinriktade examensdelar (145 kompetenspoäng) och gemensamma examensdelar (35 kompetenspoäng). Av de yrkesinriktade examensdelarna är 70–85 kompetenspoäng obligatoriska och 60–75 kompetenspoäng valbara enligt kompetensområde.

Grundexamen i natur och miljö innehåller 3 kompetensområden och 5 examensbenämningar:

- Kompetensområdet för natur, framställare av naturprodukter
- kompetensområdet för natur, naturinstruktör
- Kompetensområdet för renskötsel, renskötare
- Kompetensområdet för miljö, miljövårdare
- Kompetensområdet för miljö, miljöskötare.

YRKESINRIKTADE EXAMENSDELAR 145 KP
Obligatoriska examensdelar 30 kp
Arbete inom natur- och miljöbranschen, 30 kp, O
Kompetensområdet för natur 40 kp
Framställare av naturprodukter 40 kp
Insamling av naturprodukter, 40 kp, O
Naturinstruktör 40 kp
Naturinstruktion, 40 kp, O
Kompetensområdet för renskötsel 55 kp
Arbete i ett renbeteslag, 20 kp, O
Renskötsel, 35 kp, O
Kompetensområdet för miljö 40 kp
Miljövårdare 40 kp
Arbete vid ett miljöobjekt, 40 kp, O
Miljöskötare 40 kp
Tillvaratagande och användning av material, 40 kp, O
Valbara examensdelar 60-75 kp
Tillverkning av livsmedel av naturprodukter, 30 kp
Användning av djur i programtjänster inom naturbranschen, 15 kp
Handledning av specialgrupper i naturen, 15 kp
Att skapa välbefinnande med hjälp av djur, 15 kp
Att skapa välbefinnande med naturprodukter, 20 kp
Arbete vid en avfallsstation, 20 kp
Arbete vid en avfalls- och återvinningsanläggning, 20 kp
Avfalls- och återvinningsrådgivning, 20 kp
Arbete med fisketjänster, 15 kp
Handledning i fingerfärdigheter, 15 kp
Odling av naturproduktsväxter, 30 kp
Specialkunnande i naturinstruktion, 20 kp
Naturbaserade tjänster för välbefinnande, 20 kp
Handledning under terrängutflykter, 20 kp
Måltider i terrängen, 15 kp
Arbete med jakttjänster, 15 kp
Istandsättning och vård av traditionslandskap, 20 kp
Vinterutfodring av renar, 15 kp
Renkalvning och kalvmärkning, 15 kp
Arbete med produktion av renkött, 30 kp
Handledning i gruppverksamhet, 15 kp

Framställning av produkter av naturmaterial, 15 kp
Att assistera vid undersökningar, 10 kp
Anläggning och underhåll av friluftsområden, 20 kp
Istandsättning och vård av vattendrag, 20 kp
Bekämpning av invasiva arter, 20 kp
Istandsättning och vård av miljöobjekt, 20 kp <i>Den studerande kan välja examensdelen flera gånger inriktat på olika miljöobjekt.</i>
Utredning av tillståndet i miljön, 15 kp
Miljökommunikation, 20 kp
Handledning i miljövänliga konsumtionsval, 20 kp
Arbete som kräver spetskompetens, 15 kp
Verksamhet med ansvar för klimatet, 15 kp
Att fungera i en internationell arbetsmiljö, 15 kp
Förberedelse för arbetsplatshandledaruppgifter, 5 kp
Arbeta i ett företag, 15 kp
Planering av företagsverksamhet, 15 kp
Examensdel som grundar sig på lokala krav på yrkesskicklighet 5-15 kp <i>Examensdelen eller examensdelarna omfattar kunskande som grundar sig på arbetslivets lokala behov och som lämpar sig för fler än en arbetsplats. Utbildningsanordnaren namnger examensdelen utifrån en verksamhetshelhet i arbetslivet och fastställer omfattningen på den i kompetenspoäng. Utbildningsanordnaren fastställer kraven på yrkesskicklighet och bedömning av kunskandet på motsvarande sätt som i de yrkesinriktade examensdelarna.</i>
Examensdel från en yrkesinriktad grundexamen, en yrkesexamen eller specialyrkesexamen 5-15 kp <i>Till examen kan man välja en yrkesinriktad examensdel eller yrkesinriktade examensdelar som finns fastställda i examensgrunderna. Valet kan ske från grunderna för en annan yrkesinriktad grundexamen, en yrkesexamen eller en specialyrkesexamen.</i>
Högskolestudier 5-15 kp <i>Examensdelen omfattar högskolestudier som stöder det yrkesinriktade kunskandet.</i>
Delområden av gemensamma examensdelar, gymnasiestudier eller andra studier som stöder förutsättningarna för fortsatta studier 1-25 kp
GEMENSAMMA EXAMENSDELAR 35 KP <i>Kunskande i kommunikation och interaktion omfattar minst 12 kompetenspoäng, kunskande i matematik och naturvetenskap minst 6 kompetenspoäng och kunskande om samhälle och arbetsliv minst 9 kompetenspoäng. Därtill ska det i de gemensamma examensdelarna ingå valbara mål för kunskandet som den studerande väljer från en eller flera gemensamma examensdelar och ett eller flera delområden på så sätt att omfattningen på 35 kp uppfylls.</i>
Kunskande i kommunikation och interaktion, 12 kp i svenskspråkig utbildning, 11 kp
Kunskande i matematik och naturvetenskaper, 6 kp
Kunskande om samhälle och arbetsliv, 9 kp
Valbara mål för kunskandet inom gemensamma examensdelar (8 kp inom svenskspråkig yrkesutbildning) 9 kp

De valbara målen för kunnandet inom gemensamma examensdelar är valbara mål för kunnandet som är fastställda i examensgrunderna eller andra valbara mål som utbildningsanordnaren beslutat om och som stöder målen för kunnandet som är fastställda för den ifrågavarande examensdelen och dess delområden i examensgrunderna. I de valbara målen för kunnandet kan också ingå kunnande som den studerande förvärvat tidigare och som stöder målen för kunnandet som är fastställda för den ifrågavarande examensdelen och dess delområden i examensgrunderna.

2. Examensdelar

2.1. Arbete inom natur- och miljöbranschen, 30 kp (103932)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Miljöansvar och hållbar utveckling

Studenten

- är medveten om omfattningen av hållbar utveckling i den egna verksamheten
- utreder branschens, arbetsplatsen eller den egna arbetsuppgiftens miljökonsekvenser
- bedömer och jämför centrala lösningar för hållbar utveckling i verksamheten
- väljer ett förbättringsmål och bedömer effekterna av förändringen
- beaktar betydelsen av ständig förbättring
- förstår vilken betydelse återvinning och cirkulär ekonomi har för en hållbar konsumtion av naturtillgångar och material
- fungerar i sitt arbete så att vatten och energi sparas
- minimerar det avfall som uppstår samt sorterar, återvinner och återanvänder material.

Verksamhetsmiljö

Studenten

- identifierar särdragen för sin lokala verksamhetsmiljö
- identifierar aktuella natur- och miljöteman
- förstår de grundläggande uppgifterna om de globala miljöproblemen och deras inverkan på den egna verksamhetsmiljön
- förstår de grundläggande uppgifterna om klimatiförändringen samt sätt för att begränsa den och anpassa sig till den i den egna verksamhetsmiljön
- följer den gällande lagstiftningen för natur- och miljöbranschen
- fungerar enligt allemansrätten och tillståndsförfarandena
- följer arbetslivets spelregler och känner till sina egna rättigheter och skyldigheter enligt arbetslagstiftningen och kollektivavtalen.

Ekologins grunder och artkännedom

Studenten

- identifierar ekosystem och faktorer som påverkar dem
- förstår ämnenas kretslopp i ett ekosystem
- förstår beroendeförhållanden mellan arterna
- identifierar olika arter och deras livsmiljöer
- identifierar skyddade och hotade arter och deras livsmiljöer
- förstår vilken betydelse naturens mångfald har.

Att röra sig och arbeta i terrängen

Studenten

- identifierar riskfaktorer rörande arbetet och arbetsmiljön samt de säkerhetsrisker de medför
- har de grundfärdigheter inom branschen som behövs för att kunna fungera i terrängen
- använder olika orienteringsutrustning, karta och kompass samt digital positioneringsutrustning
- väljer, använder och underhåller utrustning och redskap för att röra sig i terrängen
- använder maskiner och redskap som behövs
- fungerar självständigt och som medlem av en grupp i terrängen

- fungerar i naturen med respekt för miljön och minimerar den egna verksamhetens konsekvenser för miljön
- sköter om sitt eget välmående
- hjälper i nödsituationer och vid olycksfall och sjukdomsattacker.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningsmetoder • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att utföra praktiska arbetsuppgifter inom naturbranschen, i renskötsel, inom miljöbranschen eller miljövårdsbranschen. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan

bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.2. Insamling av naturprodukter, 40 kp (103933)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Kännedom om naturproduktsbranschen

Studenten

- identifierar naturproduktsbranschens produkter, kunder och målgrupper
- följer trenderna och den aktuella debatten inom branschen
- använder i sitt arbete forskning och utvecklingsverksamhet inom branschen
- bildar nätverk och samarbetar med intressentgrupper inom branschen
- arbetar på ett interaktivt och tydligt sätt i de kundservicesituationer som ingår i uppgiften.

Identifiering av naturprodukter

Studenten

- identifierar olika arter samt deras livsmiljöer
- identifierar på ett mångsidigt sätt arter och användbara delar som är lämpliga att samlas in
- behärskar de centrala egenskaperna för användning av de råvaror som samlas in.

Insamling av naturprodukter

Studenten

- samlar in råvaror på ett ergonomiskt sätt
- väljer en lämplig och hållbar insamlingsmetod för råvaran
- använder och underhåller lämpliga arbetsredskap
- följer skördetiderna för produkterna
- följer en arbetsplan för insamlingen och arbetsanvisningar
- beaktar i sin verksamhet naturens mångfald och bärkraft i området
- rör sig ansvarsfullt i naturen och respekterar lokala markägare och invånare
- ger de uppgifter som behövs för bokföring av produktströmmen
- iakttar de tillstånd och bestämmelser som behövs i insamlingsverksamheten
- följer anvisningar och författningar för insamling av ekologiska råvaror
- beaktar i sitt arbete att verksamheten är säker och hållbar utveckling
- hjälper i nödsituationer samt vid olycksfall och sjukdomsattacker.

Hantering av naturprodukter

Studenten

- kan för- och vidarebehandla naturprodukter enligt anvisningar
- lagrar naturprodukter enligt råvara och användningsändamål
- förpackar och märker naturprodukter
- iakttar kvalitetsmålen
- följer produktens kvalitet från insamling till lagring
- arbetar hygieniskt vid behandling av naturprodukter
- sorterar, återvinner och gör sig av med avfall som uppstår genom att främja cirkulär ekonomi.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att samla in naturprodukter i terrängen samt hantera och lagra dem i ändamålsenliga utrymmen enligt användningsändamålet.

Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.3. Naturinstruktion, 40 kp (103934)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Att ordna med naturprogramstjänster

Studenten

- planerar, förbereder och genomför naturprogramstjänster för olika kundgrupper i enlighet med sitt uppdrag
- utarbetar för tjänsten ett säkerhetsdokument enligt konsument säkerhetslagen
- utarbetar andra dokument som behövs
- prissätter tjänsten och bedömer kostnaderna som påverkar priset
- identifierar intressentgrupper och nätverk inom naturbranschen
- väljer och förbereder objekt som passar för naturprogramstjänsten
- nedmonterar och städar en evenemangsplats samt underhåller utrustning och redskap.

Instruktion

Studenten

- instruerar en grupp
- beaktar särdrag hos främmande kulturer
- berättar om den lokala naturen, naturfenomenen och den lokala kulturen
- instruerar kunder på ett främmande språk
- använder funktionella och engagerande metoder vid instruktion av grupper
- sköter om sin egen och kundernas välbefinnande och säkerhet.

Kundservice

Studenten

- uppträder naturligt och interaktivt
- beaktar alla i kundgruppen jämligt
- reagerar konstruktivt på omedelbar kundrespons
- samlar in kundrespons efter evenemanget och kommer med utvecklingsförslag enligt den
- följer företagets kvalitetsmål och löften till kunderna.

Naturkännedom

Studenten

- använder sig av lokala särdrag i naturmiljön
- använder i sitt arbete naturen som producent av välbefinnande
- identifierar olika arter och deras livsmiljöer
- instruerar kunderna att göra iakttagelser i naturen.

Att röra sig i naturen

Studenten

- rör sig i naturen genom att använda olika medel och sätt att röra sig
- instruerar sin grupp i att använda olika medel för att röra sig i naturen
- rör sig säkert och ansvarsfullt i naturen
- hjälper i nödsituationer samt vid olycksfall och sjukdomsattacker.

Ansvar

Studenten

- beaktar hållbar utveckling i sin verksamhet

- förstår ansvaret i arbetet som guide
- arbetar med beaktande av de tillstånd som krävs för verksamheten och lagstiftningen för den.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningsmetoder • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i ett yrkesprov i praktiska instruktionsuppgifter inom naturbranschen. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.4. Arbete i ett renbeteslag, 20 kp (103935)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Att vara medlem i arbetsgemenskapen

Studenten

- planerar sitt arbete i ett renbeteslag underordnad en renvård, arbetsledare eller annan förman så att arbetsinsatsen är till nytta för arbetsgemenskapen
- deltar i renbeteslagets beslutsfattande och i andra demokratiska processer
- redogör för renbeteslagets område, dess användning och arbetsgemenskaper
- fungerar som medlem i ett renbeteslag, i ett renskötsellag eller i en annan grupp i enlighet med sin ställning
- följer överenskomna arbetstider, anvisningar och yrkesetiken.

Det egna området, årscykeln och den traditionella användningen

Studenten

- motiverar betescirkulationen, renskötselkonstruktionerna och betesgången på det egna renbeteslagets område
- genomför sitt arbete i ett renbeteslag underordnad en renvård, arbetsledare eller annan förman så att arbetsinsatsen är till nytta för arbetsgemenskapen
- rör sig på sitt renbeteslags, renskötsellags e.d. område gående eller med terrängfordon på ett ansvarsfullt sätt som följer etablerade goda rutiner och beaktar renarnas årstidsrelaterade beteende och behov.

Ansvar

Studenten

- sorterar, återvinner och gör sig av med avfall som uppstår i arbetet genom att främja cirkulär ekonomi
- väljer arbetsredskap, -metoder och material och undviker negativa miljö- och klimatkonsekvenser
- följer arbetsgemenskapens beslut och principer
- fungerar i sitt arbete så att den egna, arbetsgruppens och renarnas säkerhet och välbefinnande tryggas.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att arbeta i renskötseluppgifter i ett renbeteslag eller i en annan organisation för rennäringen i Finland. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.5. Renskötsel, 35 kp (103936)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Uppgifter enligt årscykeln

Studenten

- planerar och utför arbetsuppgifter enligt årscykeln för renskötseln, följer renskötsellagen och -förordningen och beaktar renmärkningssystemet
- gör observationer om skicket på de områden som använts som renarnas betesmarker
- skaffar vid behov foder och sköter renarnas tilläggsutfodring
- väljer ut sina levande renar för att säkra att renboskapen har en optimal struktur
- utför de ekonomiförvaltningsuppgifter som hör till en utövare av renskötsel och följer med finansieringslagstiftningen för rennäringen
- följer och utvärderar sitt arbetsresultat och sin tidsanvändning
- följer lönsamheten för den egna renskötseln
- säljer direktförsäljningsprodukter enligt författningarna
- reagerar vid renskador och identifierar orsaker till skadorna
- använder, underhåller och reparerar maskiner, apparater och verktyg som behövs vid renskötsel
- sorterar, återvinner och gör sig av med avfall som uppstår genom att främja cirkulär ekonomi
- identifierar farorna i arbetsmiljön, följer arbetssäkerhetsanvisningar och -föreskrifter
- hjälper i nödsituationer samt vid olycksfall och sjukdomsattacker.

Att handskas med renar

Studenten

- handskas med renar i olika arbetsskeden i årscykeln
- sköter renarnas säkerhet och välbefinnande så att renarna inte i onödan störs och deras naturliga beteende möjliggörs
- tolkar beteende relaterat till renens ålder och kön och till årstiden
- följer förhållandet mellan renens näringstillförsel och beteende
- identifierar de vanligaste sjukdomarna hos renar
- förebygger uppkomsten och spridningen av sjukdomar hos renen
- undviker onödig smärta och lidande vid behandling av djuren samt följer gällande författningar.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningsmetoder • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att arbeta i renskötseluppgifter i ett renbeteslag eller i en annan organisation för rennäringen i Finland. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.6. Arbete vid ett miljöobjekt, 40 kp (103937)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Uppföljning av miljöns tillstånd

Studenten

- identifierar miljörisiker som påverkar verksamhetsmiljön
- har grundläggande kunskaper i uppföljning av miljöns tillstånd
- observerar miljöns tillstånd genom att använda en bioindikator
- bedömer vilken betydelse förurning, övergödning, erosion, klimatförändring och naturens mångfald har vid uppföljning av miljöns tillstånd.

Arbete vid miljöobjektet

Studenten

- identifierar olika arter och deras livsmiljö
- identifierar de vanligaste naturtyper och livsmiljöer som vårdas och deras växter
- identifierar skyddade naturtyper och viktiga livsmiljöer
- identifierar livsmiljöns vårdbehov och viktiga andra organismer (särskilt direktivarter) med tanke på val av vårdåtgärd
- har grundläggande kunskaper om anskaffning och beställning av naturvårdsåtgärder
- väljer en arbetsmetod och arbetsordning som passar för objektet
- arbetar vid miljöobjektet genom att följa sina erhållna vårdanvisningar
- arbetar systematiskt, ergonomiskt och smidigt
- använder och underhåller maskiner och redskap som behövs i arbetet och passar vid objektet, och beaktar ekonomin, säkerheten och ekologin vid val av maskiner och apparater
- sorterar, återvinner, återanvänder och gör sig av med avfall som uppstår genom att främja cirkulär ekonomi
- arbetar med omsorg om sin egen och andras säkerhet
- hjälper i nödsituationer och vid olycksfall och sjukdomsattacker.

Mätningar som görs i terrängen

Studenten

- följer en mättningsplan och väljer mätredskap som passar vid objektet
- utför de mätningar som behövs och antecknar mätresultaten
- följer en provtagningsplan och väljer provtagningsredskap som passar vid objektet
- tar representativa prover
- använder indikatorer som passar vid objektet och antecknar de värden som mätts i provet
- ser till att proverna förvaras och transporteras rätt
- använder positioneringsutrustning och digitala positioneringstjänster vid positionering av objektet.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningsmetoder • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att utföra arbeten med miljöistandsättning och naturvård. Dessutom tar den studerande miljöprover och utför mätningar i miljön. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.7. Tillvaratagande och användning av material, 40 kp (103938)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Kännedom om avfallshanteringsbranschen

Studenten

- främjar i sin uppgift verksamhetssätt för hållbar utveckling och cirkulär ekonomi
- identifierar möjligheter för nyttoanvändning av avfall, hanteringsmetoder, insamlingssystem samt -utrustning, -materiel och platser för avfall
- arbetar enligt lagstiftningen och de lokala bestämmelserna för avfallshantering
- använder datateknik och informationssystem på det sätt arbetsuppgifterna förutsätter
- främjar att avfallshanteringen prioriteras högt i sitt arbete.

Hantering av material

Studenten

- skiljer åt avfalls- och återvinningsmaterial
- använder sin kunskap om olika materials egenskaper och beteende
- bedömer om materialet duger för återvinning
- avlägsnar från materialet faktorer som är till skada för vidarehantering
- identifierar farligt avfall och de egenskaper som orsakar fara
- sorterar avfalls- och återvinningsmaterial till platser anvisade för dem.

Arbetsgemenskapsfärdigheter

Studenten

- arbetar som medlem i en grupp
- bedömer sitt eget arbete
- söker den information som arbetet förutsätter
- följer givna tidtabeller
- informerar och arbetar interaktivt i arbetsgemenskapen på det sätt den egna uppgiften förutsätter.

Säkert arbete

Studenten

- identifierar farorna i arbetsmiljön
- bedömer riskerna i sitt arbete
- beaktar också andra som arbetar på arbetsplatsen
- följer arbetssäkerhetsanvisningar och -föreskrifter
- använder personlig skyddsutrustning
- ser till att arbetsmiljön är snygg
- arbetar ergonomiskt riktigt
- hjälper i nödsituationer, vid olycksfall och sjukdomsattacker.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningsmetoder • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov som en del av en yrkesmässig sortering, insamling eller hantering av avfalls- eller återvinningsmaterial. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.8. Tillverkning av livsmedel av naturprodukter, 30 kp (103939)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Anskaffning av naturprodukter

Studenten

- identifierar, bedömer och väljer ätliga naturprodukter som lämpar sig för vidareförädling
- följer egenkontrollplanen för verksamheten
- drar nytta av traditionen och kulturen i sitt område vid vidareförädling av material
- skaffar råvaror för vidareförädling av naturprodukterna
- bedömer om naturprodukten har en sådan kvalitet att den är lämplig som råvara
- anger vilka faktorer som påverkar prissättningen av produkten
- följer lagstiftningen och föreskrifterna
- skaffar de tillstånd som krävs för yrkesmässig verksamhet.

Förädling av naturprodukter

Studenten

- utför förbehandlings- och råvaror enligt användningsändamålet
- tillverkar en vidareförädling av de valda råvarorna
- fungerar hygieniskt vid arbete i en livsmedelslokal och vid hantering av oförpackade livsmedel
- identifierar faktorer som inverkar på produktens kvalitet
- använder maskiner och apparater som hör ihop med vidareförädlingsprocessen på ett energieffektivt sätt
- utför nödvändiga, dagliga rengörings- och underhållsåtgärder på maskinerna och apparaterna
- följer arbetssäkerhetsinstruktioner och -författningar och ser till den egna arbetssäkerheten
- förpackar och lagrar produkterna med beaktande av deras egenskaper och hållbarhet
- ser till att förpackningsmärkningarna är aktuella och följer myndighetsanvisningarna
- sorterar, återvinner och gör sig av med avfall som uppstår genom att främja cirkulär ekonomi.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att av naturprodukter (skogsbär, svampar, örter eller specialnaturprodukter, till exempel bark, sav och granskott) tillverka livsmedel. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.9. **Användning av djur i programtjänster inom naturbranschen, 15 kp (103940)**

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Planering och förberedelse av en programtjänst

Studenten

- väljer ett djur och säkerställer att det är lämpligt för en programtjänst inom naturbranschen
- planerar sitt eget arbete enligt verksamhetsplanen
- förutser risker och utarbetar en säkerhetsplan enligt konsument säkerhetslagen
- följer med programtjänstens kostnader och prissätter serviceprodukten
- arbetar enligt författningarna.

Arbete med en programtjänst

Studenten

- förbereder djuret för programtjänsten
- använder och underhåller utrustning som behövs
- ger kunden råd hur man handskas med djuret
- berättar om djurets välbefinnande och livsmiljöer
- berättar för kunden om verksamhetsmiljöns historia och kultur
- agerar i kundservicesituationerna på ett interaktivt och tydligt sätt
- klarar av en betjäningssituation också på åtminstone ett främmande språk
- följer säkerhetskraven både med kunderna och med djuren
- observerar betjäningssituationer och framför utvecklingsförslag.

Djurets välbefinnande

Studenten

- utför dagliga djurskötselarbeten
- observerar och vid behov främjar djurets välbefinnande
- utfordrar djur artspecifikt, och beaktar näringsbehovet
- identifierar ett sjukt djur och beställer veterinären vid behov
- identifierar djurets krav på förhållanden och observerar avvikelser
- uppmärksammar i arbetet djurets välbefinnande och artspecifika beteende
- transporterar djur enligt författningarna.

Ansvar

Studenten

- beaktar hållbar utveckling i sin verksamhet
- inser ansvaret i arbetet som guide
- arbetar med beaktande av de tillstånd som krävs för verksamheten och lagstiftningen för den.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att arbeta i programtjänster inom naturbranschen, där man använder djur, som till exempel en ren, hund, häst eller alpacka.

Vägfordon för transport av tama hästdjur eller tamdjur av nötkreatur, får, getter, svin eller fjäderfä får endast framföras av personer som innehar ett kompetensbevis för förare och skötare enligt djurtransportförordningen, och endast personer som innehar detta bevis får fungera som skötare under transporten. Med skötare avses i djurtransportförordningen den person som direkt ansvarar för djurens välbefinnande och som ledsagar djuren under befordran. Skötaren, vars arbete hela tiden övervakas av ovan nämnda förare, behöver ändå inte ha kompetensbevis.

Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.10.Handledning av specialgrupper i naturen, 15 kp (103941)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Tjänster riktade till specialgrupper

Studenten

- planerar servicehelheter för specialgrupper tillsammans med en företagare, expert eller grupp
- tar reda på gruppens specialbehov genom att diskutera med gruppens egen handledare eller vårdare
- förutser risker och utarbetar en säkerhetsplan enligt konsument säkerhetslagen
- ansvarar för en helhet inom servicen
- förbereder och nedmonterar platser för att genomföra evenemang avsedda för specialgrupper
- beaktar specialbehov i anslutning till säkerhetsfrågor
- hjälper i nödsituationer samt vid olycksfall och sjukdomsattacker
- arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen och utvecklar sin egen verksamhet för att uppnå dem.

Handledning av en specialgrupp

Studenten

- handleder en grupp i naturen och tar hänsyn till dess specialbehov och begränsningar
- fungerar naturligt tillsammans med gruppen och beaktar jämlikt alla medlemmar i gruppen
- använder handledningsmetoder som lämpar sig för kundgruppen
- använder vid behov illustrerande hjälpmedel
- assisterar vid behov en kund att röra sig i naturen.

Tillgänglighet och åtkomlighet

Studenten

- beaktar olika dimensioner av tillgänglighet i sitt arbete
- söker tillgängliga naturobjekt som passar gruppens behov och bedömer hur lämpliga de är för målgruppen
- identifierar naturens effekter på välbefinnandet och utnyttjar dem vid handledning av specialgrupper.

Ansvar

Studenten

- beaktar hållbar utveckling i sin verksamhet
- inser ansvaret i arbetet som guide
- arbetar med beaktande av de tillstånd som krävs för verksamheten och lagstiftningen för den.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningsmetoder • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunskande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att i naturen handleda en specialgrupp som består av personer som på grund av skada, sjukdom, social eller annan orsak har en försvagad funktionsförmåga. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.11. Att skapa välbefinnande med hjälp av djur, 15 kp (103942)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Att ordna med servicen

Studenten

- planerar en tjänst med djur som främjar välbefinnandet
- bedömer djurartens och -individens lämplighet för verksamheten
- förutser risker och utarbetar en plan för ett säkerhetsdokument enligt konsument säkerhetslagen
- redogör för hur djuren inverkar på välbefinnandet
- berättar om djuren och deras vanor
- arbetar naturligt med olika kunder
- förutser och undviker risker vid arbete med djuren
- handleder kunderna att hantera djuren naturligt, tryggt och ansvarsfullt
- använder hjälpmedel och säkerhetsanordningar som behövs för programmen och ger vid behov kunderna råd om hur de ska använda utrustningen
- arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen och utvecklar sin egen verksamhet för att uppnå dem.

Djurets välbefinnande

Studenten

- sköter och utfodrar djur enligt anvisningarna
- följer med djurens kondition och välbefinnande tillsammans med den ansvariga skötaren
- beaktar i arbetet djurets trygghet och säkerställer dess möjligheter att ha ett artspecifikt beteende
- utför dagliga renhållnings- och underhållsarbeten i djurutrymmena samt sortering av avfall
- följer bestämmelser om djurens skyddande och välbefinnande som reglerar verksamheten.

Ansvar

Studenten

- beaktar hållbar utveckling i sin verksamhet
- inser ansvaret i arbetet som guide
- arbetar med beaktande av de tillstånd som krävs för verksamheten och lagstiftningen för den.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i ett yrkesprov genom att arbeta med djurassisterad programservice inom naturbranschen. Kunnandet kan visas i ett företag, en inrättning eller en organisation inom naturbranschen. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.12. Att skapa välbefinnande med naturprodukter, 20 kp (103943)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Produktkännedom

Studenten

- identifierar, bedömer och väljer naturprodukter som lämpar sig som produkter för välbefinnande
- kartlägger lokala råvaruleverantörer och serviceproducenter
- anger vilka faktorer som påverkar prissättningen av produkten och servicen
- beaktar råvarukedjans hållbarhet och produktens livscykel
- arbetar enligt god produktionssed (GMP) för kosmetik
- arbetar enligt lagstiftningen och föreskrifterna för produktsäkerhet och utsläppande på marknaden.

Tillverkning av produkter för välbefinnande

Studenten

- tillverkar produkter för välbefinnande med metoder enligt receptet
- identifierar egenskaperna för de material som används och deras inverkan på produktens kvalitet
- använder och underhåller maskiner och apparater som behövs i arbetet på ett energieffektivt sätt
- följer vid användning maskinernas och apparaternas bruks- och arbetssäkerhetsanvisningar
- hanterar och förvarar råvaror enligt produktsäkerhetsanvisningarna
- arbetar hygieniskt.

Kundservice

Studenten

- presenterar produkter och redogör för naturprodukternas användningsmöjligheter
- arbetar i kundservicesituationerna på ett interaktivt och tydligt sätt och klarar av en servicesituation också på åtminstone ett främmande språk
- använder naturprodukter för att främja människans välbefinnande och som en del av upplevelsen
- ser till kundens välbefinnande och uppmärksammar kundens individualitet
- arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen och säkerhetsplanen
- använder sig av kundresponsen vid utveckling av verksamheten.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningsmetoder • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att tillverka produkter för välbefinnande av naturens råvaror och använda dem i service för välbefinnande. Råvaran från naturen kan var lera, torv, örter o.d. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.13. Arbete vid en avfallsstation, 20 kp (103944)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Kännedom om avfallshanteringsbranschen

Studenten

- är insatt i de avfall och återvinningsmaterial som samlas in på en avfallsstation samt i vidarehanteringsmetoder och -platser för dem
- följer lagstiftningen, föreskrifterna och anvisningarna för avfallsstationen
- känner kemikaliernas förpackningspåskrifter och förstår innehållet i säkerhetsinformationsbladet.

Arbete vid en avfallsstation

Studenten

- tar emot, sorterar, hanterar och lagrar vanliga avfallsmaterial enligt anvisningarna
- tar emot och lagrar farliga avfall enligt anvisningarna
- bedömer lämpligheten för avfall som tas emot
- sköter om att avfall och återvinningsmaterial sänds för vidarehantering
- använder datateknik och informationssystem på det sätt arbetsuppgifterna förutsätter
- använder truck, hjullastare eller traktor
- utför service- och underhållsarbeten på stationen
- ser till att avfallsstationen är prydlig och hålls ren
- tar prov på avfall enligt anvisning.

Säkert arbete

Studenten

- använder personlig skyddsutrustning
- identifierar och utvärderar kvaliteten på det egna arbetet
- beaktar också kundens säkerhet
- hjälper i nödsituationer, vid olycksfall och sjukdomsattacker
- kan fungera vid en brand och utföra primärläckning.

Kundservice

Studenten

- instruerar kunderna i sortering av avfall
- arbetar interaktivt och tydligt i kundservicesituationen.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningsmetoder • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i ett yrkesprov vid en avfallsstation, återvinningscentral eller avfallsanläggning genom att arbeta i uppgifter med mottagning och sortering av avfall och med kundbetjäning. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.14. Arbete vid en avfalls- och återvinningsanläggning, 20 kp (103945)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Kännedom om hanteringsprocessen

Studenten

- känner till hanteringsprocessens huvuddrag från början till slut
- känner till hanteringens primär-, bi- och slutprodukter
- förstår egenskaperna och begränsningarna för material som lämpar sig för hantering
- följer lagstiftningen, föreskrifterna och anvisningarna för hanteringen.

Arbete vid en hanteringsanläggning

Studenten

- använder anläggningens maskiner säkert
- stänger av, startar och nödavstänger en hanteringsprocess eller en del av den
- utför dagliga kontroller och serviceåtgärder
- använder vanliga handverktyg som hör till i arbetet
- kan agera vid en störning i hanteringsprocessen
- bedömer lämpligheten att hantera det material som kommer in för hantering
- bedömer kvaliteten på hanteringens bi- och slutprodukter
- bedömer hanteringsprocessens verksamhet med olika mätare
- arbetar tillsammans med hanteringsanläggningens övriga arbetstagare
- använder datateknik och informationssystem på det sätt arbetet förutsätter.

Säkert arbete

Studenten

- använder personlig skyddsutrustning
- identifierar och utvärderar kvaliteten på det egna arbetet
- beaktar också de andra arbetarnas säkerhet
- hjälper i nödsituationer, vid olycksfall och sjukdomsattacker
- kan agera vid en brand och utföra primärsläckning.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i ett yrkesprov vid en hanteringsanläggning för avfall eller återvinningsmaterial. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.15. Avfalls- och återvinningsrådgivning, 20 kp (103946)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Lagstiftningen och myndighetsföreskrifterna för avfallshantering

Studenten

- följer den aktuella lagstiftningen och myndighetsföreskrifterna för avfallshantering
- följer de lokala instruktionerna för avfallshantering och återvinning
- känner kemikaliernas förpackningspåskrifter och förstår innehållet i säkerhetsinformationsbladet
- instruerar kunderna i en verksamhet som följer lagarna och föreskrifterna.

Bedömning av avfallshandlingens och återvinningens miljökonsekvenser

Studenten

- gör tillsammans med experter utredningar av avfallshandlingens och återvinningens miljökonsekvenser och av en minskning av miljökonsekvenserna
- använder informationen om bedömningen av livscykel- och miljökonsekvenserna och om reducering av miljökonsekvenserna vid avfalls- och återvinningsrådgivning
- identifierar riskfaktorer förknippade med avfallshantering och återvinning samt de säkerhetsrisker de medför.

Avfalls- och återvinningsrådgivning

Studenten

- kan identifiera, sortera och hantera olika avfallskomponenter och återvinna material
- ger råd i situationer som handlar om avfallshantering och återvinning
- använder metoder för miljöinformation
- samarbetar med olika kunder samt som aktiv medlem i sin egen arbetsgrupp
- utvärderar resultatet av arbetet och motiverar de använda arbetsmetoderna
- beaktar objektets säkerhetskrav.

Utarbetande av informationsmaterial

Studenten

- utarbetar informationsmaterial om avfallshantering, återvinning och materialeffektivitet för olika situationer, även för olika åldersgrupper.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningsmetoder • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i ett yrkesprov i praktiska rådgivningsuppgifter gällande avfallshantering och återvinning. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.16. Arbete med fisketjänster, 15 kp (103947)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Grundläggande kunskaper i fiske

Studenten

- identifierar de vanligaste fiskarterna, deras levnadssätt och livsmiljökrav
- följer i sitt arbete lagstiftningen för fiske, fiskhantering och för att röra sig på vatten
- väljer enligt årstid en fångstmetod som passar tidpunkten och målet.

Fiske

Studenten

- hanterar, sätter ut och underhåller olika fångstredskap
- fiskar med lämplig fångstmetod
- hanterar fiskarna hygieniskt på rätt sätt
- observerar fiskevattnens skick och anmäler sina observationer.

Kundservice

Studenten

- förutser risker och utarbetar en säkerhetsplan enligt konsument säkerhetslagen
- berättar för kunderna om fiskarna och deras levnadssätt, krav på livsmiljö, fiskemetoder och fiskekulturen
- hjälper i nödsituationer samt vid olycksfall och sjukdomsattacker.

Ansvar

Studenten

- beaktar hållbar utveckling i sin verksamhet
- inser ansvaret i arbetet som guide
- arbetar med beaktande av de tillstånd som krävs för verksamheten och lagstiftningen för den.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att utföra olika arbetsuppgifter inom fisketjänster. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.17.Handledning i fingerfärdigheter, 15 kp (103948)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Planering av en handledningssituation

Studenten

- planerar en handledningssituation i fingerfärdighet för sin valda målgrupp
- förbereder arbetsutrymmet
- anger vilka faktorer som påverkar prissättningen av situationen
- utarbetar en instruktion för kundgruppen om situationen.

Arbetsmetoder och material

Studenten

- väljer, skaffar och lagrar lämpligt natur- eller återvinningsmaterial för målgruppen
- uppskattar åtgången på material som används
- bedömer skyddsutrustningen, arbetsredskapens och arbetsmetodernas lämplighet för det ifrågavarande arbetet och för sin målgrupp
- söker idéer och använder dem i handledningsarbetet.

Säkerhetsfaktorer

Studenten

- beaktar att verksamheten är säker och ansvarsfull
- använder redskap som behövs för bearbetning av materialet på ett säkert sätt
- sorterar, återvinner och gör sig av med avfall som uppstår genom att främja cirkulär ekonomi.

Handledningssituationen

Studenten

- handleder olika personer och grupper och beaktar individernas behov
- arbetar interaktivt och tydligt
- ger kundgruppen råd i användning av materialet
- handleder gruppen och individerna i att använda arbetssätten och metoderna
- arbetar ansvarsfullt och enligt överenskomna avtal.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningsmetoder • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att handleda en grupp i fingerfärdighet i användning av natur- eller återvinningsmaterial. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.18. Odling av naturproduktsväxter, 30 kp (103949)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Planering av odlingen

Studenten

- väljer den naturväxt som ska odlas
- utreder växtens odlingsegenskaper
- utarbetar en odlingsplan som lämpar sig för det valda produktionssättet
- jämför olika odlingsmetoder och väljer en lämplig odlingsteknik för produktionssättet
- kan arbeta enligt de bestämmelser som getts för ekologisk odling
- följer lagstiftningen och föreskrifterna.

Odlingsarbeten

Studenten

- genomför odlingsplanen och gör odlingsanteckningar
- dokumenterar de dokument som egenkontrollen, kvalitetssystemet och det valda produktionssättet kräver
- bedömer jordens bördighet och odlingsplanens lämplighet och växtperiodens förhållanden
- utför de odlingsarbeten som krävs
- använder en växtskyddsmetod som passar för naturväxterna och odlingsmetoden
- använder energi, vatten och material på ett ändamålsenligt och sparsamt sätt
- använder och underhåller arbetsredskap som används vid odlingen
- arbetar systematiskt och ergonomiskt
- ser till sin egen och andras säkerhet.

Skördande, lagring och förpackning

Studenten

- skördar i rätt tid
- lagrar skörden med beaktande av naturproduktens egenskaper
- använder förpackningsmaterial som lämpar sig för situationen och beaktar deras miljöverkningar
- gör rätta förpackningsmärkningar enligt föreskrifterna.

Ansvarsfull verksamhet

Studenten

- utreder och beräknar faktorer som påverkar produktionens lönsamhet och prissätter produkten
- identifierar kundgrupperna
- väljer en lämplig marknadsföringsmetod för produkten
- följer utvecklingen inom branschen och beaktar vikten av hållbar utveckling i verksamheten
- drar nytta av nätverksmöjligheter och samarbete med intressentgrupperna.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att omfattande och mångsidigt delta i produktion av naturproduktsväxter. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.19. Specialkunnande i naturinstruktion, 20 kp (103950)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Planering och förberedelser av en tjänst

Studenten

- planerar en programprodukt som intresserar en kundgrupp genom att använda sitt eget specialkunnande
- beaktar de färdighets- och kompetenskrav som gäller för tjänsten
- förutser risker och utarbetar en säkerhetsplan enligt konsument säkerhetslagen
- utarbetar de förhandsinstruktioner för kunden som behövs
- utarbetar en kostnadsberäkning som visar hur priset bildas.

Genomförande av tjänsten

Studenten

- använder sitt specialkunnande i genomförandet av naturtjänsten
- beaktar kundgruppens behov och begränsningar
- assisterar kunden i användning av utrustning och redskap enligt situationen
- följer sin utarbetade plan och tidsplan
- hjälper i nödsituationer samt vid olycksfall och sjukdomsattacker.

Kundservice

Studenten

- arbetar interaktivt och engagerar kunderna i mån av möjlighet
- ser till kundernas välbefinnande och säkerhet
- inhämtar, tar emot och utnyttjar respons på sin verksamhet.

Ansvar

Studenten

- beaktar hållbar utveckling i sin verksamhet
- inser ansvaret i arbetet som guide
- arbetar med beaktande av de tillstånd som krävs för verksamheten och lagstiftningen för den.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningsmetoder • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att instruera en kundgrupp eller kunder i ett lokalt naturobjekt genom att använda sitt eget specialkunnande. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.20. Naturbaserade tjänster för välbefinnande, 20 kp (103951)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Planering av en tjänst

Studenten

- planerar en tjänst tillsammans med en arbetsgrupp
- beaktar i planeringen målinriktning, yrkesmässighet, kunnande och ansvarsfullhet som verksamheten kräver
- förutser risker och utarbetar en säkerhetsplan enligt konsument säkerhetslagen.

Förståelse av begrepp

Studenten

- förstår det centrala innehållet i grundelementen och -förutsättningarna för en naturbaserad tjänst för välbefinnande
- skiljer åt naturbaserade tjänster för välbefinnande från annan naturverksamhet
- nämner naturens välmåendeeffekter och mekanismer för hur de uppstår.

Genomförande av tjänsten

Studenten

- instruerar en grupp enligt principerna för god instruktion
- använder målinriktat naturbaserade verksamhetssätt
- instruerar kunden att reflektera över sina erfarenheter
- använder olika naturbaserade övningar
- tillämpar vid instruktion kunskap om olika relationssätt till naturen
- tillämpar naturens välmåendeeffekter och mekanismer för hur de uppstår i tjänsten med beaktande av kundgruppen
- utvärderar de uppnådda välmåendeeffekterna i relation till de uppställda målen
- inhämtar, tar emot och använder respons i sin verksamhet.

Ansvar

Studenten

- beaktar hållbar utveckling i sin verksamhet
- inser ansvaret i att arbeta som guide
- arbetar med beaktande av de tillstånd som krävs för verksamheten och lagstiftningen för den.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i ett yrkesprov i praktiska arbetsuppgifter i naturbaserade tjänster för välbefinnande. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.21.Handledning under terrängutflykter, 20 kp (103952)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Att planera och förbereda en terrängutflykt, och underhållsarbeten

Studenten

- planerar en lämplig rutt eller ett lämpligt naturobjekt för en grupp enligt kundgruppens färdighetsnivå och behov och förutser eventuella avvikelser från ruten
- utarbetar en måltidsplan som beaktar energibehovet för utflykten
- utrustar sig själv och instruerar kunderna i att utrusta sig
- beräknar terrängutflyktens kostnader
- förutser risker och utarbetar en säkerhetsplan enligt konsument säkerhetslagen
- underhåller den utrustning och de redskap som använts efter terrängutflykten.

Att röra sig i terrängen med en grupp

Studenten

- orienterar genom att använda karta och kompass samt olika positioneringsredskap
- fungerar ansvarsfullt och beaktar naturens mångfald och naturens bärkraft
- följer och bedömer hur olika förhållanden påverkar kundgruppens verksamhet och gör vid behov ändringar i planen
- sköter om måltidspauser under utfärden och att rastställena är städade
- följer skicket på utrustningen och redskapen både för egen och gruppens del och underhåller dem vid behov
- följer kundernas psykiska och fysiska kondition samt förutser eventuella problem
- fungerar i eventuella situationer när någon gått vilse eller behöver räddningstjänst enligt överenskomna handlingsätt
- sköter sin egen fysiska och psykiska ork och hjälper vid behov andra
- beaktar riskfaktorer som beror på förhållandena, belastningen och hur länge man rör sig i naturen och presenterar sätt att undvika dem samt hjälper kunden om en olycka inträffar
- hjälper i nödsituationer samt vid olycksfall och sjukdomsattacker.

Användning av vildmarksfärdigheter

Studenten

- rör sig i naturen enligt vad årstiden och förhållandena kräver och förutser väderleksförändringar
- gör upp eld i terrängförhållanden och sköter brandsäkerheten
- använder vildmarksfärdigheter som behövs under utfärden
- berättar om den lokala naturen, naturfenomenen, kulturen och vildmarkstraditionen för kunden.

Kundbetjäning och interaktionsfärdigheter

Studenten

- uppträder naturligt och interaktivt
- lyssnar på kunden och besvarar respons
- samarbetar konstruktivt med kundgruppen.

Ansvar

Studenten

- beaktar hållbar utveckling i sin verksamhet

- inser ansvaret i arbetet som guide
- arbetar med beaktande av de tillstånd som krävs för verksamheten och lagstiftningen för den.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningsmetoder • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att planera och handleda en terrängutflykt för en kundgrupp. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.22. Måltider i terrängen, 15 kp (103953)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Att ordna med måltider i terrängen

Studenten

- planerar en måltid i terrängen som ska genomföras för en kundgrupp i enlighet med sitt uppdrag
- väljer en lämplig plats för terrängmåltiden
- följer anvisningarna om egenkontroll
- sköter om renhållning och avfallshantering vid stället för terrängmåltiden
- sköter efterarbetena efter terrängmåltiden
- samarbetar med gruppen
- arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen.

Tillredning av mat i terrängen

Studenten

- väljer lämpliga råvaror och produkter för terrängmåltiden
- utreder möjligheter att använda mat från naturen, närproducerad och vegetabilisk mat
- beräknar materialåtgången med avvikelser och verk för att förhindra svinn
- använder och tillämpar lämpliga mattillredningssätt i terrängen
- använder visuella sätt, tekniker och hjälpmedel för att ställa fram maten
- tillreder terrängmat och serverar.

Säker och ansvarsfull verksamhet

Studenten

- klär sig lämpligt för terrängförhållanden och använder personlig skyddsutrustning
- arbetar hygieniskt och hanterar livsmedel enligt anvisningarna
- förstår vikten av gränsvärden för temperaturer samt bedömer om en produkt är användbar
- beaktar olika matbegränsningar och matallergier
- utför de mät- och registreringsuppgifter som egenkontrollen förutsätter
- uppföljer kvaliteten på produkterna sensoriskt
- använder öppen eld med omsorg och sköter brandsäkerheten
- iakttar livsmedelslagstiftningen
- följer bestämmelserna för transport och förvaring av livsmedel.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningsmetoder • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att ordna med en terrängmåltid. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.23. Arbete med jakttjänster, 15 kp (103954)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Grundläggande kunskaper i jakt

Studenten

- känner den lokala jaktkulturen och traditionerna
- följer jaktlagen och förordningen, djurskyddslagen och förordningen
- beaktar de metoder, redskap och tidpunkter som är tillåtna vid jakt av villebråd
- identifierar villebråd, deras levnadsplatser samt de vanligaste spåren och lämningarna av villebråd.

Jakt

Studenten

- förutser risker och utarbetar en säkerhetsplan enligt konsument säkerhetslagen
- använder tillåtna vapen samt snaror och fällor vid fångst av vilt
- väljer vapen och patroner eller jaktbågar och pilar som är lämpliga för jakt av villebråd
- känner till de vanligaste sätten att jaga med jakthundar och grunderna i hundarnas skötsel, hälsa och användning
- fungerar vid ett jaktevenemang med beaktande av terrängförändringar, vädret och villebrådens beteende
- arbetar hygieniskt vid hantering av villebråd
- hanterar ett byte på rätt sätt i terrängen
- transporterar villebrådet för förvaring, tillvaratagande av pälsen eller för tillredning av det till mat
- beaktar de gällande författningarna för hantering av djur.

Instruktion

Studenten

- instruerar en grupp i att klä sig och utrusta sig på det sätt jaktfärden kräver
- beaktar kundernas kondition och deras utgångsnivå i jakt
- ser till kundgruppens säkerhet enligt säkerhetsplanen
- hjälper i nödsituationer och vid olycksfall och sjukdomsattacker.

Ansvar

Studenten

- beaktar hållbar utveckling i sin verksamhet
- inser ansvaret i arbetet som guide
- arbetar med beaktande av de tillstånd som krävs för verksamheten och lagstiftningen för den.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningsmetoder • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att arbeta med assisterande uppgifter under en arrangerad och övervakad jaktfärd. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.24. Istandsättning och vård av traditionslandskap, 20 kp (103955)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Verksamhetsmiljö och artkännedom

Studenten

- identifierar tillsammans med en sakkunnig objekt och vårdbiotoper i enlighet med den riksomfattande klassificeringen av traditionslandskap
- identifierar värdefulla traditionslandskap och -biotoper i området
- identifierar traditionsbiotopernas arter i området
- utarbetar tillsammans med en sakkunnig en utredning av utgångsnivån gällande nödvändiga rekonstruktions-, istandsättnings- eller vårdåtgärder
- bedömer vilka effekter de olika åtgärderna har på arterna och traditionsbiotoperna
- följer lagarna och myndighetsbestämmelserna för traditionslandskapsobjektet
- söker bakgrundsuppgifter om områdets markanvändning och historia och tillämpar dem i sitt arbete
- redogör för markägarens möjligheter att få ersättning för vårdarbetet och hänvisar till en sakkunnig för att få mer information.

Arbete vid ett traditionslandskapsobjekt

Studenten

- utför rekonstruktions-, istandsättnings- eller vårdåtgärder vid ett traditionslandskapsobjekt enligt instruktionerna
- arbetar systematiskt, ergonomiskt och smidigt
- använder och underhåller arbetsredskap, fordon och material som behövs vid istandsättning och vård av ett traditionslandskapsobjekt på ett ekonomiskt sätt, enligt anvisningarna och utan att skada miljön
- utför vid behov övervakning av djurens betande i området ensam eller tillsammans med en grupp
- arbetar med omsorg om sin egen och andras säkerhet
- hjälper i nödsituationer samt vid olycksfall och sjukdomsattacker.

Ansvar

Studenten

- beaktar ekonomin, säkerheten och ekologin samt områdets särdrag vid val av material, maskiner och apparater
- beaktar miljöansvaret vid underhåll och val av utrustningen
- sorterar och återvinner avfall som uppstår i sitt arbete enligt hållbar utveckling.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att utföra arbeten med iståndsättning eller vård av traditionslandskap enligt planen för ett lokalt definierat och utsett traditionslandskap, som kan vara en strandäng, lund, äng eller hagmark. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.25. Vinterutfodring av renar, 15 kp (103956)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Planering och förberedelse av arbetena

Studenten

- planerar stängslen och andra konstruktioner för regelbunden hägn- eller terrängutfodring samt underhåller och reparerar dem
- planerar anskaffningen och utdelningen av foder med beaktande av renarnas näringsbehov, transporten, förvaringen av fodret och utfodringsförhållandena
- planerar och genomför transport av renarna och placering av dem i inhägnader eller på utfodringsplatser i terrängen samt förflyttning av dem tillbaka till naturbetesmarker
- planerar sorteringen, återvinningen och hur man gör sig av med avfall som uppstår vid utfodringen och främjar cirkulär ekonomi.

Utfodringsplatser

Studenten

- utfodrar renar i inhägnaden eller i terrängen med beaktande av miljön samt arbetstagarnas och renarnas hälsa och välbefinnande
- ser till att renarna har tillgång till vatten eller ren snö
- agerar ergonomiskt och följer säkerhetsinstruktionerna
- bedömer renens behov av vård och handlar vid behov enligt veterinärens anvisningar vid medicinering av renar och vid annan vård
- nödavlivar en ren enligt djurskyddsförfattningarna.

Uppföljning och periodens avslutningsarbeten

Studenten

- följer med vinterutfodringens kostnader och framför vid behov ändringar så att verksamheten är ekonomiskt motiverad
- ordnar och genomför städning och avfallshantering i inhägnaden eller vid terrängutfodringen enligt planen
- underhåller och lagrar material, arbetsredskap och utrustning som används på nytt.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningsmetoder • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att utfodra renar i terrängen eller i en inhägnad samt utföra andra åtgärder som hör ihop med att dagligen sköta renar som får utfodring. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.26. Renkalvning och kalvmärkning, 15 kp (103957)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Planering och förberedelse av arbetena

Studenten

- planerar, förbereder och rapporterar om det egna kalvningsarbetet
- beaktar avfallshanteringen samt miljö- och naturskyddsförfattningar och aspekter
- förbereder, underhåller och lagar stängsel, övriga konstruktioner och platser som används.

Skötsel av renar i kalvningsshagen

Studenten

- utfodrar renarna eller säkerställer annan tillgång till föda i kalvningsshagen
- ser till att renarna har tillgång till vatten eller ren snö
- sköter kalvningsområdets hygien och städning av miljön i den
- ser till renarnas välbefinnande så att renar inte i onödan störs och deras naturliga beteende möjliggörs
- beaktar vädret och året när arbetena och åtgärderna genomförs
- avvärjer och förebygger farsoter, sjukdomar och olyckor
- följer med och tolkar valjans beteende och anpassar sitt arbete och åtgärderna enligt det
- agerar ergonomiskt, säkert och hygieniskt.

Märkning av renar

Studenten

- bestämmer kalvens ägare
- bestämmer märkningstidpunkten efter kalvens tillväxt och utvecklingsskede så att det passar den märkningsmetod som används
- förser renen med öronmärke och undviker onödig smärta eller onödigt lidande
- ordnar med och genomför tidpunkten, metoderna och rutterna för att släppa ut renarna i terrängen enligt renskötsellagen så att verksamheten är säker för valjorna, kalvarna och miljön.

Periodens avslutningsarbeten

Studenten

- tar bort eller underhåller och sköter på annat sätt stängsel, övriga konstruktioner och platser som används
- sorterar, återvinner och gör sig av med avfall enligt det kommunala avfallshanteringssystemet
- lagrar material och utrustning som används på nytt.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningsmetoder • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att arbeta med åtgärder som har med renarnas kalvning att göra, som att sätta upp och ta bort konstruktioner, sköta renarnas dagliga välbefinnande och öronmärka kalvarna. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.27. Arbete med produktion av renkött, 30 kp (103958)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Arbete i ett slakteri eller köttstyckeri

Studenten

- använder och underhåller maskiner och apparater som behövs i arbetet
- följer vid användning maskinernas och apparaternas bruks- och arbetssäkerhetsanvisningar
- har hand om knivarna, vässar dem och sänder dem vid behov för vässning
- rengör och desinficerar sina egna arbetsredskap enligt anvisningarna
- följer egenkontrollplanen
- arbetar hygieniskt enligt anvisningarna
- sköter om sin personliga hygien och om skyddskläderna i alla produktionsskeden
- ser till att arbetsmiljön och redskapen är snygga och i ordning
- följer arbetssäkerhets- och ergonomianvisningarna i arbetet
- använder skyddsutrustning som hör till arbetsuppgifterna
- hjälper i nödsituationer och vid olycksfall och sjukdomsattacker
- följer gällande lagstiftning för verksamheten och yrkesetiska arbetssätt
- sorter avfall enligt återvinningsanvisningarna
- redogör för kostnadsstrukturen för produktion av renkött
- berättar för kunderna om produkternas traditioner och användning.

Hantering av renkroppen

Studenten

- behärskar arbetsmomenten i slaktprocessen för renar
- bedömer kroppens eller köttets kvalitet sensoriskt
- grovstyckar och styckar renkroppen i köttsortiment enligt standarderna
- minimerar att svinn uppstår
- sköter märkning av det styckade köttet
- sköter hanteringen och registreringen av biprodukter
- förpackar och lagrar produkterna enligt nedkylningskraven.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att arbeta i ett renslakteri och i ett köttstyckeri. Den studerande grovstyckar kroppar, styckar benfria bitar, färdigställer köttssortiment och förpackar kött. I slakteriet följer man statsrådets förordning 475/2006 om arbeten som är särskilt skadliga och farliga för unga arbetstagare.

Om den studerande vill arbeta i ett slakteri med avlivning av djur, ska hen ha ett kompetensbevis enligt förordning om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning (EG 1099/2009).

Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.28.Handledning i gruppverksamhet, 15 kp (103959)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Miljöansvar

Studenten

- kommer på verksamhetssätt och teman som har med miljöansvar att göra
- följer med aktuella miljöfrågor
- sätter sig in i frivilligarbete och väljer ett lämpligt objekt för engagemang.

Planering av gruppverksamheten

Studenten

- väljer ett för gruppen lämpligt aktuellt tema som relaterar till naturen eller miljön
- planerar gruppverksamheten genom att beakta målgruppens behov och krav
- utarbetar material som behövs i handledningen.

Handledning av gruppverksamheten

Studenten

- använder olika metoder för gruppbildning enligt platsen och gruppens sammansättning
- använder olika metoder för miljöfostran i enlighet med målgruppen
- identifierar olika kulturer i gruppen och tar hänsyn till dem i handledningen
- använder vid handledning av gruppen lämpliga, engagerande och aktiverande metoder
- uppmuntrar gruppens medlemmar att uttrycka sig själva och skapar en öppen atmosfär som inspirerar till engagemang
- fördelar ansvar i gruppen, följer med hur gruppen fungerar och byter vid behov arbetssätt
- handleder gruppen i att få erfarenheter av att lyckas
- respekterar gruppmedlemmarnas åsikter och bemöter alla medlemmar i gruppen jämlikt
- skaffar, tar emot och använder respons i sin verksamhet samt utvärderar verksamhetens effektivitet
- beaktar att verksamheten är säker och ansvarsfull
- hjälper i nödsituationer samt vid olycksfall och sjukdomsattacker.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att handleda grupp- eller klubbverksamhet inom natur- eller miljöbranschen. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.29. Framställning av produkter av naturmaterial, 15 kp (103960)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Att använda naturmaterial

Studenten

- väljer ett naturmaterial som är lämpligt för användningsändamålet
- utreder vilka tillstånd som behövs för att använda naturmaterialet
- beaktar kvalitetskraven vid anskaffning eller insamling av materialet.

Planering och framställning av en produkt

Studenten

- deltar i anskaffning av materialet ensam eller tillsammans med en grupp
- bedömer materialanskaffningens metoder och miljöansvar
- planerar en produkt av sitt valda material
- tillverkar sin planerade produkt på ett högklassigt sätt ensam eller tillsammans med en sakkunnig
- använder rätta arbetsmetoder och maskiner, apparater och arbetsredskap som hör ihop med dem på ett säkert sätt
- använder ändamålsenlig skyddsutrustning vid hantering av materialet
- sorterar, återvinner och förstör det avfall som uppstår genom att främja cirkulär ekonomi
- bedömer den färdiga produktens kvalitet.
- förpackar och lagrar den färdiga produkten med beaktande av de förpackningsmärkningar som krävs.

Marknadsföring

Studenten

- prissätter produkten och jämför prissättningen för motsvarande produkter
- använder i marknadsföringen traditionen och kulturen i sitt område
- väljer ett lämpligt marknadsföringssätt för att nå målgruppen
- tar förpackningsmaterialet och förpackningen i beaktande som ett sätt att främja försäljningen
- använder möjligheter till nätverk med andra företagare och aktörer.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningsmetoder • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att framställa produkter av naturmaterial, som till exempel läder, ben, trä, naturflätningsmaterial, mossor, halm, ull eller sten. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.30. Att assistera vid undersökningar, 10 kp (103961)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Planering och rapportering av det egna arbetet

Studenten

- planerar och organiserar sitt eget deltagande i uppgifter i anslutning till en undersökning
- granskar effektiviteten av undersökningen på dess objekt, område, näringsgrenar och människor
- skriver rapport över sitt arbete och undersökningsarrangemangen samt utvärderar sin andel av undersökningens genomförande.

Arbete i undersökningsgruppen

Studenten

- redogör för sina egna och branschens utgångspunkter och synsätt för olika personer som deltar i undersökningsarbetet
- förstår sin egen ställning i undersökningsprocessen och samarbetar med gruppen
- använder vid behov det andra inhemska språket eller ett främmande språk i samband med praktiska uppgifter i undersökningen.

Deltagande i undersökningsarbetet

Studenten

- arbetar som assistent i olika uppgifter i anslutning till undersökningen
- använder arbetsredskap och tekniker som behövs i uppgifter i anslutning till undersökningen
- använder olika metoder för insamling av materialet och känner till urvalsprinciperna för dessa
- behandlar undersökningsmaterial med de valda metoderna
- beaktar i sitt arbete att verksamheten är säker och ansvarsfull.
- främjar verksamhetssätt för hållbar utveckling.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningsmetoder • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i ett yrkesprov genom att utföra assisterande uppgifter i undersökningsverksamhet inom natur- och miljöbranschen. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.31. Anläggning och underhåll av friluftsområden, 20 kp (103962)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Utredning av friluftsområdets utgångsnivå

Studenten

- utreder lagstiftningen och myndighetsföreskrifterna för friluftsområdet
- söker information om bestämmelser och planer som gäller för objektet
- söker bakgrundsinformation, kartmaterial och användarbehov för området
- beaktar områdets värdefulla livsmiljöer, naturskyddsområden och andra naturobjekt.

Planering av friluftsområdet

Studenten

- planerar områdets användning och underhåll miljövänligt i samarbete med sakkunniga i branschen
- bestämmer vilka objekt som behöver byggas eller repareras och väljer lämpliga arbetsmetoder för objekten
- gör beräkningar i mindre skala över konstruktionernas material och arbetskostnader
- bestämmer områdets vandrings- och underhållsleder tillsammans med en sakkunnig.

Anläggning och underhåll av friluftsområdet

Studenten

- använder och tolkar kartor och arbetsplaner
- använder lokalt valda material och deras arbetsmetoder
- anlägger eller underhåller friluftsområdets konstruktioner och leder med säkra arbetsmetoder
- använder energieffektivt fordon som behövs i arbetena
- arbetar och rör sig i naturen på ett hållbart sätt
- använder och underhåller sina behövliga arbetsredskap på ett säkert sätt
- använder personlig skyddsutrustning
- hjälper i nödsituationer samt vid olycksfall och sjukdomsattacker
- säkerställer att personer som rör sig på området informeras om pågående byggnads- och underhållsarbeten
- samlar information om området till stöd för guidningsmaterial om området.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunskapsområde • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att bygga eller underhålla konstruktioner på friluftsområden. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.32. Istandsättning och vård av vattendrag, 20 kp (103963)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Behov av istandsättning av ett vattendrag

Studenten

- identifierar skador som hotar lokala vattendrag och vattendrag i hela landet
- samlar uppgifter om utgångsnivån för istandsättningen av ett vattendrag
- söker efter lagstiftning och myndighetsbestämmelser för istandsättning och vård av vattendragsobjekt och bestämmelser för objektet
- identifierar eventuella istandsättningsobjekt i avrinningsområdet
- identifierar lämpliga istandsättningsmetoder för objektet
- medverkar i planeringen av åtgärderna i enlighet med sin arbetsuppgift.

Bedömning av vattendragets kvalitet

Studenten

- tar vattenprover och utför mätningar för att utreda vattendragets kvalitet
- jämför de erhållna provresultaten tillsammans med en sakkunnig
- gör iakttagelser av växtligheten för att bestämma vårdbehovet
- identifierar eventuella riskfaktorer i avrinningsområdet som inverkar på vattnets kvalitet.

Arbeten med istandsättning av vattendraget

Studenten

- utför arbeten med istandsättning eller vård av vattendraget i enlighet med istandsättningsplanen
- använder och underhåller maskiner och transportmedel som behövs i arbetet
- arbetar genom att beakta sin egen och andras säkerhet
- försäkrar sig om att före arbetet inleds ha de behörigheter som krävs för det egna arbetet
- säkerställer att personer som rör sig på området informeras om pågående istandsättningsarbeten
- hjälper i nödsituationer och vid olycksfall och sjukdomsattacker
- identifierar riskfaktorer i sitt arbete och de säkerhetsrisker de medför.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att utföra arbeten med iståndsättning eller vård av vattendrag i enlighet med iståndsättningsplaner. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.33. Bekämpning av invasiva arter, 20 kp (103964)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Livsmiljöer för invasiva arter och artkännedom

Studenten

- identifierar vårdmetoder för olika livsmiljöer
- utarbetar tillsammans med en sakkunnig en utredning av nödvändiga åtgärder
- identifierar artspecifika bekämpningsåtgärder samt vilka parter man behöver samarbeta med i bekämpningsarbetet
- identifierar arter som finns i förteckningen över invasiva arter och kostnadseffektiva sätt att bekämpa dem
- identifierar arter i områdets livsmiljö
- bedömer vilka hot och risker de invasiva arterna förorsakar i vårdobjektet
- utvärderar effekterna av bekämpningsåtgärderna.

Arbete vid ett objekt för bekämpning av en invasiv art

Studenten

- följer lagstiftningen, myndighetsbestämmelserna och föreskrifterna för vård och bekämpning
- identifierar riskfaktorer i sitt arbete och de säkerhetsrisker de medför
- identifierar arbetsmetoder och en arbetsordning som passar för objektet
- utför planerliga vård- och bekämpningsarbeten i objektet på ett tillåtet sätt
- arbetar systematiskt, ergonomiskt och smidigt
- använder arbetsredskap, skyddsutrustning, transportfordon och material som behövs vid istandsättning och vård vid objektet
- sorterar, återvinner och gör sig av med avfall som uppstår genom att främja cirkulär ekonomi
- arbetar med omsorg om sin egen och andras säkerhet
- handleder personer som deltar i bekämpningsarbetena vid objektet att arbeta säkert och i enlighet med arbetsplanen
- hjälper i nödsituationer samt vid olycksfall och sjukdomsattacker.

Information

Studenten

- skaffar mångsidig information om bekämpning av invasiva arter
- identifierar tillsammans med en sakkunnig en informationskanal och informationsmetod som är lämplig för situationen och målgruppen
- planerar och utarbetar miljöinformationsmaterial
- använder i informationen den valda informationskanalen och informationsmetoden.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att arbeta i uppgifter med bekämpning av invasiva arter och delta i informationsgivning. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.34. Istandsättning och vård av miljöobjekt, 20 kp (103965)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Verksamhetsmiljö och artkännedom

Studenten

- identifierar vårdåtgärder i vård av olika livsmiljöer
- utarbetar tillsammans med en sakkunnig en utredning av utgångsnivån gällande nödvändiga rekonstruktions-, istandsättnings- eller vårdåtgärder
- identifierar arter i områdets livsmiljö
- beaktar naturens mångfald och kulturarv i sitt arbete
- följer lagstiftningen, myndighetsbestämmelserna och föreskrifterna för vård
- identifierar riskfaktorer i sitt arbete och de säkerhetsrisker de medför
- bedömer vilka effekter de olika åtgärderna har.

Arbete vid ett miljöobjekt

Studenten

- identifierar arbetsmetoder och en arbetsordning som passar för objektet ensam eller tillsammans med en grupp
- utför planenliga rekonstruktions-, istandsättnings- eller vårdåtgärder vid objektet på ett tillåtet sätt
- arbetar systematiskt, ergonomiskt och smidigt
- använder material, arbetsredskap och fordon som behövs vid istandsättning och vård av objektet
- utför dagligt underhåll av sina använda arbetsredskap
- sköter om sin egen och andras säkerhet
- hjälper i nödsituationer och vid olycksfall och sjukdomsattacker.

Miljöansvar

Studenten

- beaktar ekonomin, energieffektiviteten, säkerheten och ekologin vid val av material, maskiner och apparater
- beaktar miljöansvaret vid underhåll och val av utrustningen
- sorterar, återvinner och gör sig av med avfall som uppstår genom att främja cirkulär ekonomi.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att arbeta med istandsättning eller vård av ett miljöobjekt. Miljöobjektet kan vara ett naturskyddsområde, en kulturmiljö, ett idrottsområde, ett område för landskapsbygge, en miljö för turism, en tätortsskog, ett renskötselområde eller ett specialområde. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt. Miljöobjektet anges i examensbetyget med en hänvisning.

2.35. Utredning av tillståndet i miljön, 15 kp (103966)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

Miljöprover

Studenten

- sätter sig in i provtagningsplanen tillsammans med en sakkunnig
- förstår vilken betydelse provtagningen har som en del av en kvalitativ miljöanalys
- tar miljöprover genom att använda lämplig utrustning
- gör positionsbestämning med hjälp av karta och navigator
- gör observationer om objektets miljö och antecknar dem i fältobservationsblanketten
- hjälper i nödsituationer samt vid olycksfall och sjukdomsattacker.

Fältmätningar

Studenten

- väljer lämpliga fältmätinstrument för objektet och förbereder dem för användning tillsammans med en sakkunnig
- använder fältmätinstrument rätt och pålitligt
- antecknar sina observationer och mätresultat i mätningsprotokollet eller observationsblanketten
- ser till att mätinstrumenten förvaras rätt.

Analys av prover, tolkning av resultat och rapportering

Studenten

- gör en enkel provanalys enligt anvisningar
- jämför de erhållna resultaten och bedömer eventuella avvikelser
- bedömer analysresultaten med tanke på miljöns tillstånd
- jämför de erhållna resultaten med tidigare undersökningar
- utarbetar en rapport över analysresultaten enligt anvisning.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att arbeta med miljöprovtagning eller miljöanalys. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.36. Miljökommunikation, 20 kp (103967)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

- förstår målen för miljökommunikation
- skaffar mångsidigt miljöinformation från olika källor
- bedömer informationen och dess riktighet och tillförlitlighet
- utnyttjar olika miljösystem, -märken och -argument som en del av miljökommunikationen
- beaktar miljölagstiftningen i sin arbetsuppgift
- identifierar tillsammans med en sakkunnig en informationskanal eller ett informationssätt som lämpar sig för situationen och målgruppen
- planerar och utarbetar miljöinformationsmaterial för den valda kanalen
- använder dataprogram för att utarbeta miljömaterial
- använder den valda informationskanalen och -metoden på ett ansvarsfullt sätt
- bedömer informationens effekter i målgruppen.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att arbeta med uppgifter i företags, institutioners eller olika organisationers miljökommunikation. Den studerande använder olika informationskanaler, såsom att ordna ett evenemang eller utarbeta material. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.37.Handledning i miljövänliga konsumtionsval, 20 kp (103968)

Krav på yrkeskunnande

Studenten

- identifierar miljöbelastande verksamhetssätt i målgruppens arbetsmiljö
- känner till alternativa lösningar för minskning av konsumtionen och miljöbelastningen i målgruppens arbetsmiljö
- känner kemikaliernas förpackningspåskrifter och förstår innehållet i säkerhetsinformationsbladet
- använder mångsidigt information om verksamheten i objektet som är föremål för rådgivning samt lagar och myndighetsbestämmelser som gäller för det
- planerar och genomför en verksamhet som handleder målgruppen i miljövänliga konsumtionsval
- ger kunderna råd i att i sin verksamhet göra miljövänliga val som sparar naturtillgångarna
- motiverar för kunderna vilken betydelse materialvalen har med tanke på hållbar utveckling
- använder en metod för miljökommunikation som är lämplig för målgruppen
- utarbetar lämpligt informationsmaterial för målgruppen
- drar nytta av respons för att utveckla sin verksamhet.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i ett yrkesprov genom att utföra praktiska arbetsuppgifter i miljörådgivning. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.38. Arbete som kräver spetskompetens, 15 kp (106730)

Krav på yrkeskunnande

Den studerande

Utveckling av kunnandet

Den studerande

- utvärderar sitt eget kunnande och identifierar sina styrkor och utvecklingsområden samt ger motiveringar
- utarbetar en utvecklingsplan för sin egen del, så att den stöder utvecklingen till spetskompetens inom branschen
- utvecklar sitt kunnande och sitt sätt arbeta utifrån respons
- arbetar i föränderliga situationer
- arbetar långsiktigt genom att utveckla sitt arbete
- arbetar som en del av teamet och delar med sig av sitt kunnande till de andra.

Arbete med uppgifter som kräver spetskompetens inom branschen

Den studerande

- väljer arbetsmetoder, arbetsredskap och material samt använder dem i förändringssituationer
- provar nya arbetsmetoder i sitt arbete
- inhämtar och tillämpar den information som behövs i arbetet
- arbetar kostnadseffektivt och så att det främjar företagets resultat
- främjar användningen av nya arbetssätt och -metoder i arbetsgemenskapen
- stärker och skapar nya kundkontakter
- följer arbetarskyddsbestämmelserna och -anvisningarna i sitt arbete
- förutser risker och meddelar om riskfaktorer i arbetet
- säkerställer kundsäkerheten
- arbetar ergonomiskt riktigt och ser till sin arbetsförmåga
- håller sin arbetsmiljö ren och snygg.

Att beakta kvalitetskraven

Den studerande

- sätter upp sina mål och planerar sitt eget arbete och sin tidsplan på ett realistiskt sätt
- arbetar enligt företagets eller organisationens kvalitetskrav
- upptäcker avvikelser i kvaliteten och söker lösningar till dem
- arbetar enligt företagets och organisationens principer för hållbar utveckling.

Arbete i nätverk inom branschen

Den studerande

- kommunicerar med kunderna och i arbetsgemenskapen på svenska eller finska och på minst ett främmande språk
- känner till de centrala nationella och internationella nätverken inom branschen
- använder sig av nätverken i sitt arbete.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Bedömning

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i ett yrkesprov genom att utföra krävande arbetsuppgifter inom den egna branschen. Kunnandet kan också visas i nationella och internationella tävlingssituationer eller i träning inför tävlingssituationerna. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

Avvikelse från kraven på yrkesskicklighet eller en anpassning av bedömningen är inte möjliga i denna examensdel.

2.39. Verksamhet med ansvar för klimatet, 15 kp (106735)

Krav på yrkeskunnande

Den studerande

Att utreda utgångspunkterna för klimatförändringen

Den studerande

- förstår klimatförändringen som fenomen och hur människans verksamhet påverkar den samt behovet av lösningar
- känner till särdragen i den finländska verksamhetsmiljön gällande begränsningen av klimatförändringen och anpassningen till den
- känner till centrala faktorer som inverkar på klimatförändringen inom den egna branschen
- känner igen sätt att begränsa klimatförändringen och anpassa sig till den i sitt eget arbete.

Att presentera effekter och lösningar på klimatförändringen

Den studerande

- utreder vilken klimatpåverkan organisationens verksamhet, produkt eller tjänst har
- föreslår och tar fram idéer till praktiska lösningar för att begränsa klimatförändringen och anpassa sig till den
- bedömer och jämför genomförbarheten och ekonomin i de påtänkta klimatlösningarna
- föreslår praktiskt genomförbara och motiverade lösningar för utvecklingen av sitt eget arbete, verksamheten i arbetsgemenskapen och produkter eller tjänster som minskar klimatpåverkan.

Att stöda verksamhet med ansvar för klimatet

Den studerande

- informerar om klimatlösningar i sin arbetsgemenskap
- organiserar verksamhet, genom vilka man utvecklar klimatmedvetenhet och klimatfrågor i arbetsgemenskapen
- inspirerar med sin egen verksamhet andra till klimatansvar.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningsmetoder • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter i ett yrkesprov genom att arbeta på ett klimatansvarigt sätt i sin egen bransch. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.40. Att fungera i en internationell arbetsmiljö, 15 kp (106734)

Krav på yrkeskunnande

Den studerande

Att förbereda sig för arbete i en internationell arbetsmiljö.

Den studerande

- söker information om och bekantar sig med en internationell arbetsmiljö och den kommande arbetsuppgiften
- bekantar sig med kulturen och samhället i länder som är relaterade till arbetsuppgiften
- sköter de arrangemang och dokument som behövs i internationella arbetsuppgifter
- tar reda på och kommer överens om målen och innehållet för arbetsuppgiften
- tar i beaktande de krav, behov och tidtabell som arbetsmiljön och -uppgiften förutsätter.

Interaktion i en internationell arbetsmiljö

Den studerande

- fungerar i växelverkan med en internationell arbetsgemenskap och med internationella kunder
- använder branschens centrala ordförråd på ett främmande språk
- delar med sig av sitt kunnande i en internationell arbetsmiljö
- använder olika kommunikationskanaler på ett ansvarsfullt sätt
- fungerar med människor från olika kulturella bakgrunder
- fungerar enligt arbetskulturen.

Att arbeta i en internationell miljö

Den studerande

- följer gemensamt överenskomna arbetstider och arbetssätt
- fungerar flexibelt i olika situationer
- följer författningar och anvisningar relaterade till arbetsuppgiften
- beaktar risker i samband med hälsa och säkerhet
- fungerar på ett ansvarsfullt och etiskt sätt
- fungerar på ett sätt som främjar jämställdhet och jämlikhet.

Att använda och dela det internationella kunnande

Den studerande

- bedömer betydelsen av det kunnandet som hen förvärvat i internationella uppgifter för sin karriär
- använder sig av sitt internationella kunnande i arbetet
- utvärderar hur arbetsmetoder och verksamhetskulturer i länder i samband med arbetsuppgiften inverkar på hur smidigt arbetet sker och på slutresultatet
- delar med sig av sitt internationella kunnande i arbetsgemenskapen.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningsmetoder • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i ett yrkesprov i praktiska arbetsuppgifter genom att arbeta i en internationell arbetsmiljö eller i ett projekt utomlands eller hemma. Till de delar den yrkesskicklighet som examensdelen förutsätter inte kan bedömas utifrån yrkesprovet, kompletteras påvisandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.41. Förberedelse för arbetsplatshandledaruppgifter, 5 kp (106731)

Krav på yrkeskunnande

Den studerande

Att verka som kontaktperson

Den studerande

- sätter sig in i examensgrunderna inom den egna branschen och förstår kopplingen mellan arbetsuppgifterna och examensgrunderna
- sätter sig in i arbetsfördelningen mellan utbildningsanordnaren och arbetsplatsen i anordnandet av yrkesutbildning
- utreder möjligheterna att ordna utbildning och yrkesprov på arbetsplatsen
- informerar om anordnandet av yrkesutbildning på arbetsplatsen tillsammans med utbildningsanordnaren
- arbetar i interaktion med olika studerande och arbetstagare.

Förberedelse inför handledningssituationer

Den studerande

- sätter sig in i den personliga utvecklingsplanen för kunnandet som gäller den studerande som handleds
- deltar i planeringen av förvärvandet av kunnande på arbetsplatsen
- deltar i introduktionen av arbetarskydd, arbetsplatsens instruktioner och rutiner för den studerande som handleds
- planerar handledningen av och tidsplanen för den studerande
- följer med olika handledningssituationer
- använder digitala verktyg på ett ändamålsenligt sätt
- utvärderar sin egen handledningskompetens och preciserar sina utvecklingsbehov.

Respons på utvecklingen av kunnandet

Den studerande

- jämför det förvärvade kunnandet med de uppställda målen
- ger konstruktiv respons på utvecklingen av kunnandet
- beaktar i responsen de studerande som är i behov av särskilt stöd samt studerande från olika språk- och kulturgrupper.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i ett yrkesprov genom att verka som kontaktperson på arbetsplatsen och öva och förbereda sig inför handlednings- och responsituationer. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.42. Arbeta i ett företag, 15 kp (106733)

Krav på yrkeskunnande

Den studerande

Att planera affärsverksamheten i ett företag

Den studerande

- inhämtar den information som behövs i planeringen av de olika delområdena i företagets affärsverksamhet
- gör en kundorienterad åtgärdsplan och preciserar företagets mål
- gör upp budgetar och en finansieringsplan och är medveten om företagarens ställning
- identifierar de centrala riskerna med företagsverksamhet
- förstår kraven på och betydelsen av hållbar utveckling för affärsverksamheten.

Att skapa samarbetsnätverk som främjar affärsverksamheten

Den studerande

- skaffar centrala samarbetspartner för affärsverksamheten
- kommer överens om samarbetet med samarbetspartnerna
- ingår vid behov samarbetsavtal och beaktar ansvar och skyldigheter.

Att utöva företagsverksamhet

Den studerande

- utövar företagsverksamhet på egen hand eller som del av ett samarbetsnätverk
- sköter det delområde av affärsverksamheten som man kommit överens om
- löser på ett kundorienterat sätt problemsituationer som gäller företagets verksamhet
- följer verksamhetsområdets lagstiftning.

Att utvärdera och utveckla verksamheten i ett företag

Den studerande

- sätter upp mål för sin verksamhet i enlighet med företagets strategiska mål
- ger konstruktiva och motiverade förslag på utveckling av företagets verksamhet och beaktar kvalitets- och kostnadsmål
- beaktar i sina planer kundernas och intressentgruppernas förväntningar.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningsmetoder • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i ett yrkesprov i praktiska arbetsuppgifter genom att utöva företagsverksamhet. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov, kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.43. Planering av företagsverksamhet, 15 kp (106732)

Krav på yrkeskunnande

Den studerande

Att söka fram och komma med idéer till möjligheter för affärsverksamhet

Den studerande

- kartlägger företag och kunder inom den bransch hen valt
- bedömer utifrån kartläggningen möjligheterna för affärsverksamhet
- förstår kraven på och betydelsen av hållbar utveckling för affärsverksamheten.

Att utveckla affärsidén och utarbeta en affärsverksamhetsplan

Den studerande

- utreder utvecklingsutsikterna för marknaden och konkurrenssituationen
- kartlägger affärsidéer och väljer den mest genomförbara av dem
- gör en plan över företagets funktioner
- beräknar intäkterna och kostnaderna för företagsverksamheten och planerar finansieringen
- beaktar verksamhetsområdets lagstiftning i planeringen.

Att skapa nätverk med intressentgrupperna

Den studerande

- väljer intressentgrupper som är centrala för verksamheten
- presenterar företagets verksamhetsmodell på ett kundorienterat sätt för en central intressentgrupp.

Att utarbeta dokumenten för grundandet av ett företag

Den studerande

- väljer en lämplig företagsform
- beräknar den nödvändiga finansieringen
- utreder de centrala dokumenten för grundandet av ett företag och utarbetar dem.

Utvärdering av styrkor och kunskandet

Den studerande

- kartlägger sina styrkor i att verka som företagare
- lyfter fram det kunnande hen behöver i företagsverksamheten.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• genomför arbetet enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt • behöver i vissa situationer ytterligare instruktioner • använder grundläggande information som behövs i arbetet • ändrar sitt arbete utgående från respons
Nöjaktiga 2	• genomför arbetet på eget initiativ och enligt instruktioner • arbetar på ett samarbetsvilligt och interaktivt sätt • behöver endast i ett fåtal situationer ytterligare instruktioner • använder information som behövs i arbetet på ett ändamålsenligt sätt • ändrar sitt arbete utgående från respons och egna observationer
Goda 3	• genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt sätt och tar initiativ i interaktionssituationer • hanterar vanliga problemlösningssituationer • använder information som behövs i arbetet på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt
Goda 4	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt i interaktionssituationer • hanterar problemlösningssituationer genom att använda mångsidiga problemlösningssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• planerar och genomför arbetshelheten på ett självständigt sätt med beaktande av övriga aktörer • arbetar på ett samarbetsvilligt och konstruktivt sätt även i utmanande interaktionssituationer • tillämpar information som behövs i arbetet i problemlösningssituationer på ett mångsidigt och kritiskt sätt • presenterar motiverade utvecklingsförslag gällande arbetet och verksamhetsmiljön • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande • förstår betydelsen av sitt eget arbete som en del av en större helhet.

Sätt att visa yrkeskunnande

Den studerande visar sin yrkesskicklighet i ett yrkesprov i praktiska arbetsuppgifter genom att på egen hand eller i grupp utarbeta en affärsverksamhetsplan för sin utvecklade affärsidé. Till de delar som den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte kan bedömas genom ett yrkesprov kompletteras visandet av yrkesskickligheten individuellt på andra sätt.

2.44. Kunnande i kommunikation och interaktion, 12 kp i svenskspråkig utbildning, 11 kp (106727)

I svenskspråkig utbildning är omfattningen 12 kompetenspoäng

Kommunikation och interaktion på modersmålet, svenska

Obligatoriska mål för kunnandet, 4 kp

Den studerande

Att fungera i olika kommunikationssituationer

Den studerande

- kommunicerar i enlighet med situationen och målgruppen
- ställer upp mål för sin kommunikation
- motiverar sina åsikter och påståenden
- fungerar i samarbets- och grupsituationer
- presenterar fenomen eller företeelser från den egna branschen med hjälp av branschens begrepp
- förstår betydelsen av språk och kommunikation i arbetslivet och samhället.

Att använda texter från olika källor och att bedöma om texten är tillförlitlig

Den studerande

- känner till de textgenrer och medier som används inom den egna branschen och i arbetslivet
- tolkar olika texters mål och det viktigaste innehållet
- använder informationskällor och bedömer om de är tillförlitliga
- gör anteckningar och sammanfattar det centrala utifrån vad hen hört, läst och sett
- följer upphovsrätten och hänvisar sina källor.

Att producera olika texter

Den studerande

- kommunicerar målmedvetet genom att uttrycka sina känslor, tankar och åsikter
- producerar texter enligt den egna branschens och arbetslivets normer för texter
- behärskar skriftspråkets normer
- använder ändamålsenlig informations- och kommunikationsteknik samt multilitteracitet i sin kommunikation.

Valbara mål för kunnandet, 3 kp

Den studerande

Att känna till former och betydelser av språk och litteratur

Den studerande

- är medveten om och beaktar betydelsen av språklig, kulturell och identitetsmässig mångfald
- bekantar sig med olika litteraturgenrer
- läser och analyserar skönlitteratur.

Att tolka och producera olika texter

Den studerande

- bekantar sig med olika textgenrer och analyserar deras uttryckssätt
- producerar och tolkar texter ensam och tillsammans med andra
- ger och tar emot konstruktiv respons på texter hen producerat

- bearbetar sina texter utifrån responsen.

Att utveckla förmågan att uppträda och arbeta i grupp

Den studerande

- ger både spontana och förberedda presentationer samt åskådliggör sin presentation
- främjar gruppens arbete och värdesätter andras synpunkter
- följer arbetslivets rutiner för möten och förhandlingar.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• behöver tidvis stöd i rutinmässiga situationer • handlar korrekt i bekanta interaktionssituationer • känner till de grundläggande begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder grundläggande information på ett rutinmässigt sätt • utvärderar sin prestation
Nöjaktiga 2	• handlar huvudsakligen på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i bekanta interaktionssituationer • känner till de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder den grundläggande informationen på ett ändamålsenligt sätt • utvärderar sin prestation och identifierar sina styrkor och mål för utveckling
Goda 3	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser vanliga problemsituationer • behärskar de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder information på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation och ger förslag till utveckling av sin verksamhet
Goda 4	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser problemsituationer genom att använda mångsidiga metoder • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet samt känner till särdragen i delområdet • tillämpar information på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• handlar på ett systematiskt och självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i varierande interaktionssituationer • löser problemsituationer genom mångsidiga sätt och ger utvecklingsförslag • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet på ett brett och djupgående sätt • tillämpar information på ett mångsidigt, välgrundat och kritiskt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande

Kommunikation och interaktion på modersmålet, samiska

Obligatoriska mål för kunnandet, 4 kp

Den studerande

Att fungera i olika kommunikationssituationer på samiska

Den studerande

- kommunicerar i enlighet med situationen och målgruppen
- ställer upp mål för sin kommunikation
- motiverar sina åsikter och påståenden
- fungerar i samarbets- och grupsituationer
- presenterar fenomen eller företeelser från den egna branschen med hjälp av branschens begrepp
- förstår betydelsen av språk och kommunikation i arbetslivet och samhället.

Att använda texter från olika källor och att bedöma om texten är tillförlitlig

Den studerande

- känner till de texter och medier som används inom den egna branschen och i arbetslivet
- tolkar olika texters mål och det viktigaste innehållet
- använder informationskällor och bedömer om de är tillförlitliga
- gör anteckningar och sammanfattar det centrala utifrån vad hen hört, läst och sett
- följer upphovsrätten och hänvisar sina källor.

Att producera olika texter på samiska

Den studerande

- kommunicerar målmedvetet genom att uttrycka sina känslor, tankar och åsikter
- producerar texter med anknytning till den egna branschen och arbetslivet
- känner till praxis inom skriftspråket
- använder ändamålsenlig informations- och kommunikationsteknik samt multilitteracitet i sin kommunikation.

Valbara mål för kunnandet, 3 kp

Den studerande

Att känna till former och betydelser av språk och litteratur

Den studerande

- är medveten om och beaktar betydelsen av språklig, kulturell och identitetsmässig mångfald
- bekantar sig med olika litteraturgenrer
- läser och analyserar skönlitteratur.

Att tolka och producera olika texter på samiska

Den studerande

- bekantar sig med olika textgenrer och analyserar deras uttryckssätt
- producerar och tolkar texter ensam och tillsammans med andra
- ger och tar emot konstruktiv respons på texter hen producerat
- bearbetar sina texter utifrån responsen.

Att utveckla förmågan att uppträda och arbeta i grupp

Den studerande

- ger både spontana och förberedda presentationer samt åskådliggör sin presentation

- främjar gruppens arbete och värdesätter andras synpunkter
- följer arbetslivets rutiner för möten och förhandlingar.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• behöver tidvis stöd i rutinmässiga situationer • handlar korrekt i bekanta interaktionssituationer • känner till de grundläggande begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder grundläggande information på ett rutinmässigt sätt • utvärderar sin prestation
Nöjaktiga 2	• handlar huvudsakligen på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i bekanta interaktionssituationer • känner till de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder den grundläggande informationen på ett ändamålsenligt sätt • utvärderar sin prestation och identifierar sina styrkor och mål för utveckling
Goda 3	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser vanliga problemsituationer • behärskar de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder information på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation och ger förslag till utveckling av sin verksamhet
Goda 4	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser problemsituationer genom att använda mångsidiga metoder • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet samt känner till särdragen i delområdet • tillämpar information på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• handlar på ett systematiskt och självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i varierande interaktionssituationer • löser problemsituationer genom mångsidiga sätt och ger utvecklingsförslag • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet på ett brett och djupgående sätt • tillämpar information på ett mångsidigt, välgrundat och kritiskt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande

Kommunikation och interaktion på modersmålet, romani

Obligatoriska mål för kunnandet, 4 kp

Den studerande

Att fungera i olika kommunikationssituationer på romani

Den studerande

- kommunicerar i enlighet med situationen och målgruppen
- ställer upp mål för sin kommunikation
- motiverar sina åsikter och påståenden
- fungerar i samarbets- och grupsituationer
- presenterar fenomen eller företeelser från den egna branschen med hjälp av branschens begrepp
- förstår betydelsen av språk och kommunikation i arbetslivet och samhället.

Att använda texter från olika källor och att bedöma om texten är tillförlitlig

Den studerande

- känner till de textgenrer och medier som används inom den egna branschen och i arbetslivet
- tolkar olika texters mål och det viktigaste innehållet
- använder informationskällor och bedömer om de är tillförlitliga
- gör anteckningar och sammanfattar det centrala utifrån vad hen hört, läst och sett
- följer upphovsrätten och hänvisar sina källor.

Att producera olika texter på romani

Den studerande

- kommunicerar målmedvetet genom att uttrycka sina känslor, tankar och åsikter
- producerar texter enligt den egna branschens och arbetslivets normer för texter
- behärskar skriftspråkets normer
- använder ändamålsenlig informations- och kommunikationsteknik samt multilitteracitet i sin kommunikation.

Valbara mål för kunnandet, 3 kp

Den studerande

Att känna till former och betydelser av språk och litteratur

Den studerande

- är medveten om och beaktar betydelsen av språklig, kulturell och identitetsmässig mångfald
- bekantar sig med olika litteraturgenrer
- läser och analyserar skönlitteratur.

Att tolka och producera olika texter på romani

Den studerande

- bekantar sig med olika textgenrer och analyserar deras uttryckssätt
- producerar och tolkar texter ensam och tillsammans med andra
- ger och tar emot konstruktiv respons på texter hen producerat
- bearbetar sina texter utifrån responsen.

Att utveckla förmågan att uppträda och arbeta i grupp

Den studerande

- ger både spontana och förberedda presentationer samt åskådliggör sin presentation

- främjar gruppens arbete och värdesätter andras synpunkter
- följer arbetslivets rutiner för möten och förhandlingar.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• behöver tidvis stöd i rutinmässiga situationer • handlar korrekt i bekanta interaktionssituationer • känner till de grundläggande begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder grundläggande information på ett rutinmässigt sätt • utvärderar sin prestation
Nöjaktiga 2	• handlar huvudsakligen på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i bekanta interaktionssituationer • känner till de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder den grundläggande informationen på ett ändamålsenligt sätt • utvärderar sin prestation och identifierar sina styrkor och mål för utveckling
Goda 3	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser vanliga problemsituationer • behärskar de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder information på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation och ger förslag till utveckling av sin verksamhet
Goda 4	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser problemsituationer genom att använda mångsidiga metoder • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet samt känner till särdragen i delområdet • tillämpar information på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• handlar på ett systematiskt och självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i varierande interaktionssituationer • löser problemsituationer genom mångsidiga sätt och ger utvecklingsförslag • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet på ett brett och djupgående sätt • tillämpar information på ett mångsidigt, välgrundat och kritiskt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande

Kommunikation och interaktion på modersmålet, teckenspråk

Obligatoriska mål för kunnandet, 4 kp

Den studerande

Att i olika kommunikationssituationer använda teckenspråk

Den studerande

- kommunicerar i enlighet med situationen och målgruppen
- ställer upp mål för sin kommunikation
- motiverar sina åsikter och påståenden
- fungerar i samarbets- och grupsituationer
- presenterar fenomen eller företeelser från den egna branschen med hjälp av branschens begrepp
- förstår betydelsen av språk och kommunikation i arbetslivet och samhället.

Att använda teckenspråkiga texter från olika källor och att bedöma om texten är tillförlitlig

Den studerande

- känner till de textgenrer och medier som används inom den egna branschen och i arbetslivet
- tolkar olika texters mål och det viktigaste innehållet
- använder informationskällor och bedömer om de är tillförlitliga
- gör anteckningar och sammanfattar det centrala utifrån presentationer och vad hen sett
- följer upphovsrätten och hänvisar sina källor.

Att producera olika teckenspråkiga texter

Den studerande

- kommunicerar målmedvetet genom att uttrycka sina känslor, tankar och åsikter
- producerar texter enligt den egna branschens och arbetslivets normer för texter
- producerar texter enligt strukturen i teckenspråket
- använder ändamålsenlig informations- och kommunikationsteknik samt multilitteracitet i sin kommunikation.

Valbara mål för kunnandet, 3 kp

Den studerande

Kännedom om det svenska teckenspråket samt former och betydelse av litteratur på teckenspråket

Den studerande

- är medveten om och beaktar betydelsen av språklig, kulturell och identitetsmässig mångfald
- bekantar sig med olika genrer av litteratur på teckenspråket
- ser på och analyserar texter på teckenspråk.

Att tolka och producera olika tecknade texter

Den studerande

- bekantar sig med olika textgenrer och analyserar deras uttryckssätt
- producerar och tolkar teckenspråkiga texter ensam och tillsammans med andra
- ger och tar emot konstruktiv respons på tecknade texter
- redigerar sina teckenspråkiga texter utifrån responsen.

Att utveckla förmågan att uppträda och arbeta i grupp

Den studerande

- ger både spontana och förberedda presentationer samt åskådliggör sin presentation
- främjar gruppens arbete och värdesätter andras synpunkter
- följer arbetslivets rutiner för möten och förhandlingar.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• behöver tidvis stöd i rutinmässiga situationer • handlar korrekt i bekanta interaktionssituationer • känner till de grundläggande begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder grundläggande information på ett rutinmässigt sätt • utvärderar sin prestation
Nöjaktiga 2	• handlar huvudsakligen på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i bekanta interaktionssituationer • känner till de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder den grundläggande informationen på ett ändamålsenligt sätt • utvärderar sin prestation och identifierar sina styrkor och mål för utveckling
Goda 3	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser vanliga problemsituationer • behärskar de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder information på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation och ger förslag till utveckling av sin verksamhet
Goda 4	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser problemsituationer genom att använda mångsidiga metoder • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet samt känner till särdragen i delområdet • tillämpar information på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• handlar på ett systematiskt och självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i varierande interaktionssituationer • löser problemsituationer genom mångsidiga sätt och ger utvecklingsförslag • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet på ett brett och djupgående sätt • tillämpar information på ett mångsidigt, välgrundat och kritiskt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande

Kommunikation och interaktion på modersmålet, svenska för teckenspråkiga

Obligatoriska mål för kunnandet, 4 kp

Den studerande

Att fungera i olika kommunikationssituationer på svenska genom att vid behov använda tolk

Den studerande

- kommunicerar i enlighet med situationen och målgruppen
- ställer upp mål för sin kommunikation
- motiverar sina åsikter och påståenden
- fungerar i samarbets- och grupsituationer
- presenterar fenomen eller företeelser från den egna branschen med hjälp av branschens begrepp
- förstår betydelsen av språk och kommunikation i arbetslivet och samhället.

Att använda texter från olika källor och att bedöma om texten är tillförlitlig

Den studerande

- känner till de textgenrer och medier som används inom den egna branschen och i arbetslivet
- tolkar olika texters mål och det viktigaste innehållet
- använder informationskällor och bedömer om de är tillförlitliga
- gör anteckningar och sammanfattar det centrala utifrån vad hen hört eller fått tolkat, läst och sett
- följer upphovsrätten och hänvisar sina källor.

Att producera olika texter på svenska genom att vid behov använda tolk

Den studerande

- kommunicerar målmedvetet genom att uttrycka sina känslor, tankar och åsikter
- producerar texter enligt den egna branschens och arbetslivets normer för texter
- använder huvudsakligen språkets grundstrukturer
- använder ändamålsenlig informations- och kommunikationsteknik samt multilitteracitet i sin kommunikation.

Valbara mål för kunnandet, 3 kp

Den studerande

Att känna till former och betydelser av språk och litteratur

Den studerande

- är medveten om och beaktar betydelsen av språklig, kulturell och identitetsmässig mångfald
- bekantar sig med olika litteraturgenrer
- läser och analyserar skönlitteratur.

Att tolka och producera olika texter

Den studerande

- bekantar sig med olika textgenrer och analyserar deras uttryckssätt
- producerar och tolkar texter ensam och tillsammans med andra
- ger och tar emot konstruktiv respons på texter hen producerat
- bearbetar sina texter utifrån responsen.

Att utveckla förmågan att uppträda och arbeta i grupp

Den studerande

- ger både spontana och förberedda presentationer genom att vid behov använda tolk samt åskådliggör sin presentation
- främjar gruppens arbete och värdesätter andras synpunkter
- följer arbetslivets rutiner för möten och förhandlingar.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• behöver tidvis stöd i rutinmässiga situationer • handlar korrekt i bekanta interaktionssituationer • känner till de grundläggande begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder grundläggande information på ett rutinmässigt sätt • utvärderar sin prestation
Nöjaktiga 2	• handlar huvudsakligen på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i bekanta interaktionssituationer • känner till de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder den grundläggande informationen på ett ändamålsenligt sätt • utvärderar sin prestation och identifierar sina styrkor och mål för utveckling
Goda 3	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser vanliga problemsituationer • behärskar de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder information på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation och ger förslag till utveckling av sin verksamhet
Goda 4	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser problemsituationer genom att använda mångsidiga metoder • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet samt känner till särdragen i delområdet • tillämpar information på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• handlar på ett systematiskt och självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i varierande interaktionssituationer • löser problemsituationer genom mångsidiga sätt och ger utvecklingsförslag • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet på ett brett och djupgående sätt • tillämpar information på ett mångsidigt, välgrundat och kritiskt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande

Kommunikation och interaktion på modersmålet, studerandes eget modersmål

Obligatoriska mål för kunnandet, 4 kp

Den studerande

Att fungera i olika kommunikationssituationer på sitt eget modersmål

Den studerande

- kommunicerar i enlighet med situationen och målgruppen
- ställer upp mål för sin kommunikation
- motiverar sina åsikter och påståenden
- fungerar i samarbets- och grupsituationer
- presenterar fenomen eller företeelser från den egna branschen med hjälp av branschens begrepp
- förstår betydelsen av språk och kommunikation i arbetslivet och samhället.

Att använda texter från olika källor och att bedöma om texten är tillförlitlig

Den studerande

- känner till de textgenrer och medier som används inom den egna branschen och i arbetslivet
- tolkar olika texters mål och det viktigaste innehållet
- använder informationskällor och bedömer om de är tillförlitliga
- gör anteckningar och sammanfattar det centrala utifrån vad hen hört, läst och sett
- följer upphovsrätten och hänvisar sina källor.

Att producera olika texter på sitt eget modersmål

Den studerande

- kommunicerar målmedvetet genom att uttrycka sina känslor, tankar och åsikter
- producerar texter enligt den egna branschens och arbetslivets normer för texter
- behärskar skriftspråkets normer
- använder ändamålsenlig informations- och kommunikationsteknik samt multilitteracitet i sin kommunikation.

Valbara mål för kunnandet, 3 kp

Den studerande

Att känna till former och betydelser av språk och litteratur

Den studerande

- är medveten om och beaktar betydelsen av språklig, kulturell och identitetsmässig mångfald
- bekantar sig med olika litteraturgenrer
- läser och analyserar skönlitteratur.

Att tolka och producera olika texter på sitt eget modersmål

Den studerande

- bekantar sig med olika textgenrer och analyserar deras uttryckssätt
- producerar och tolkar texter ensam och tillsammans med andra
- ger och tar emot konstruktiv respons på texter hen producerat
- bearbetar sina texter utifrån responsen.

Att utveckla förmågan att uppträda och arbeta i grupp

Den studerande

- ger både spontana och förberedda presentationer samt åskådliggör sin presentation
- främjar gruppens arbete och värdesätter andras synpunkter
- följer arbetslivets rutiner för möten och förhandlingar.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• behöver tidvis stöd i rutinmässiga situationer • handlar korrekt i bekanta interaktionssituationer • känner till de grundläggande begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder grundläggande information på ett rutinmässigt sätt • utvärderar sin prestation
Nöjaktiga 2	• handlar huvudsakligen på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i bekanta interaktionssituationer • känner till de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder den grundläggande informationen på ett ändamålsenligt sätt • utvärderar sin prestation och identifierar sina styrkor och mål för utveckling
Goda 3	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser vanliga problemsituationer • behärskar de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder information på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation och ger förslag till utveckling av sin verksamhet
Goda 4	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser problemsituationer genom att använda mångsidiga metoder • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet samt känner till särdragen i delområdet • tillämpar information på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• handlar på ett systematiskt och självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i varierande interaktionssituationer • löser problemsituationer genom mångsidiga sätt och ger utvecklingsförslag • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet på ett brett och djupgående sätt • tillämpar information på ett mångsidigt, välgrundat och kritiskt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande

Kommunikation och interaktion på modersmålet, svenska som andraspråk

Obligatoriska mål för kunnandet, 4 kp

Den studerande

Att fungera i olika kommunikationssituationer

Den studerande

- kommunicerar i enlighet med situationen och målgruppen
- ställer upp mål för sin kommunikation
- motiverar sina åsikter och påståenden
- fungerar i samarbets- och grupsituationer
- presenterar fenomen eller företeelser från den egna branschen med hjälp av branschens begrepp
- förstår betydelsen av språk och kommunikation i arbetslivet och samhället
- utvecklar målmedvetet sina kunskaper i svenska.

Att använda texter från olika källor och att bedöma om texten är tillförlitlig

Den studerande

- känner till de textgenrer och medier som används inom den egna branschen och i arbetslivet
- tolkar olika texters mål och det viktigaste innehållet
- använder informationskällor och bedömer om de är tillförlitliga
- gör anteckningar och sammanfattar det centrala utifrån vad hen hört, läst och sett
- följer upphovsrätten och hänvisar sina källor.

Att producera olika texter

Den studerande

- kommunicerar målmedvetet genom att uttrycka sina känslor, tankar och åsikter
- producerar texter enligt den egna branschens och arbetslivets normer för texter
- använder huvudsakligen språkets grundläggande strukturer
- använder skriftspråkets normer på ett ändamålsenligt sätt
- använder ändamålsenlig informations- och kommunikationsteknik samt multilitteracitet i sin kommunikation.

Valbara mål för kunnandet, 3 kp

Den studerande

Att känna till former och betydelser av språk och litteratur

Den studerande

- är medveten om och beaktar betydelsen av språklig, kulturell och identitetsmässig mångfald
- bekantar sig med olika litteraturgenrer
- läser svenska litteratur .

Att tolka och producera olika texter

Den studerande

- bekantar sig med olika textgenrer och analyserar deras uttryckssätt
- producerar och tolkar texter ensam och tillsammans med andra
- ger och tar emot konstruktiv respons på texter hen producerat
- bearbetar sina texter utifrån responsen.

Att utveckla förmågan att uppträda och arbeta i grupp

Den studerande

- ger både spontana och förberedda presentationer samt åskådliggör sin presentation
- främjar gruppens arbete och värdesätter andras synpunkter
- följer arbetslivets rutiner för möten och förhandlingar.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• behöver tidvis stöd i rutinmässiga situationer • handlar korrekt i bekanta interaktionssituationer • känner till de grundläggande begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder grundläggande information på ett rutinmässigt sätt • utvärderar sin prestation
Nöjaktiga 2	• handlar huvudsakligen på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i bekanta interaktionssituationer • känner till de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder den grundläggande informationen på ett ändamålsenligt sätt • utvärderar sin prestation och identifierar sina styrkor och mål för utveckling
Goda 3	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser vanliga problemsituationer • behärskar de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder information på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation och ger förslag till utveckling av sin verksamhet
Goda 4	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser problemsituationer genom att använda mångsidiga metoder • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet samt känner till särdragen i delområdet • tillämpar information på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• handlar på ett systematiskt och självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i varierande interaktionssituationer • löser problemsituationer genom mångsidiga sätt och ger utvecklingsförslag • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet på ett brett och djupgående sätt • tillämpar information på ett mångsidigt, välgrundat och kritiskt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande

Kommunikation och interaktion på det andra inhemska språket, finska

Obligatoriska mål för kunnandet, 2 kp

Den studerande

Att använda det finska språket i muntliga och skriftliga kommunikationssituationer

Den studerande

- använder sina färdigheter i finska muntligt och skriftligt i olika slags kommunikationssituationer
- uttrycker sig ändamålsenligt med beaktande av situation och i växelverkan med andra
- analyserar, tolkar och producerar texter och instruktioner
- fördjupar sin uppfattning om de egna färdigheterna i finska och utvecklar sina strategier för språkstudier.

Att söka och använda information från olika finskspråkiga källor

Den studerande

- söker information från olika källor på finska
- granskar kritiskt och använder olika typer av informationskällor på ett mångsidigt sätt i sin kommunikation.

Att förstå betydelsen av att kunna finska i situationer och sammanhang som anknyter till arbetslivet

Den studerande

- förstår betydelsen av det finska språket i vardagen och inom arbetslivet
- utvecklar sina färdigheter i finska i olika slags kommunikationssituationer med anknytning till arbetsliv.

Valbara mål för kunnandet, 3 kp

Den studerande

Att diskutera och argumentera målinriktat och ändamålsenligt

Den studerande

- tar aktivt del av diskussioner
- uttrycker, formulerar och motiverar sina åsikter i växelverkan med andra
- värdesätter och tar andras åsikter i beaktande i diskussion.

Att tolka och producera texter som anknyter till arbetsliv

Den studerande

- uttrycker och tolkar texter som anknyter till det egna yrkesområdet
- producerar ändamålsenliga texter som behandlar den egna inriktningen och yrkesområdet.

Att utveckla strategier för språkstudier

Den studerande

- utvecklar sina färdigheter för språkstudier och lär sig att använda ändamålsenliga hjälpmedel för studierna och för att utveckla sina kunskaper.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• behöver tidvis stöd i rutinmässiga situationer • handlar korrekt i bekanta interaktionssituationer • känner till de grundläggande begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder grundläggande information på ett rutinmässigt sätt • utvärderar sin prestation
Nöjaktiga 2	• handlar huvudsakligen på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i bekanta interaktionssituationer • känner till de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder den grundläggande informationen på ett ändamålsenligt sätt • utvärderar sin prestation och identifierar sina styrkor och mål för utveckling
Goda 3	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser vanliga problemsituationer • behärskar de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder information på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation och ger förslag till utveckling av sin verksamhet
Goda 4	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser problemsituationer genom att använda mångsidiga metoder • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet samt känner till särdragen i delområdet • tillämpar information på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• handlar på ett systematiskt och självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i varierande interaktionssituationer • löser problemsituationer genom mångsidiga sätt och ger utvecklingsförslag • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet på ett brett och djupgående sätt • tillämpar information på ett mångsidigt, välgrundat och kritiskt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande

Kommunikation och interaktion på ett främmande språk

Obligatoriska mål för kunnandet, 3 kp

Den studerande

Att använda ett främmande språk i olika kommunikationssituationer

Den studerande

- klarar av muntliga kommunikationssituationer
- producerar texter som behövs i kommunikationen
- diskuterar om sina arbetsuppgifter
- producerar texter som gäller branschen
- tolkar texter som gäller branschen
- utvärderar och utvecklar sin språkkunskap.

Att skaffa information från olika källor på främmande språk

Den studerande

- letar från olika källor efter information på ett främmande språk som behövs för verksamheten
- utvärderar och väljer information utifrån ändamålsenlighet, tillförlitlighet och aktualitet.

Att fungera i en miljö med språklig och kulturell mångfald

Den studerande

- känner till hur språket och kulturen hen studerar påverkar kommunikationssituationer
- kommunicerar i en flerspråkig och mångkulturell miljö
- bemöter människor jämlikt och med högaktning.

Valbara mål för kunnandet, 3 kp

Den studerande

Kommunikation på ett främmande språk i arbetslivssituationer

Den studerande

- klarar av många olika kommunikationssituationer som gäller arbetet
- uttrycker sig på det sätt som situationen kräver.

Att fungera som en aktiv medborgare i olika samband på främmande språk

Den studerande

- fungerar som en aktiv medborgare genom att använda det främmande språket
- kommunicerar på ett främmande språk i arbetet och i vardagen och förstår sina rättigheter och skyldigheter
- beaktar i sin verksamhet de centrala dragen i olika kulturer.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• behöver tidvis stöd i rutinmässiga situationer • handlar korrekt i bekanta interaktionssituationer • känner till de grundläggande begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder grundläggande information på ett rutinmässigt sätt • utvärderar sin prestation
Nöjaktiga 2	• handlar huvudsakligen på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i bekanta interaktionssituationer • känner till de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder den grundläggande informationen på ett ändamålsenligt sätt • utvärderar sin prestation och identifierar sina styrkor och mål för utveckling
Goda 3	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser vanliga problemsituationer • behärskar de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder information på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation och ger förslag till utveckling av sin verksamhet
Goda 4	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser problemsituationer genom att använda mångsidiga metoder • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet samt känner till särdragen i delområdet • tillämpar information på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• handlar på ett systematiskt och självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i varierande interaktionssituationer • löser problemsituationer genom mångsidiga sätt och ger utvecklingsförslag • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet på ett brett och djupgående sätt • tillämpar information på ett mångsidigt, välgrundat och kritiskt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande

Verksamhet i den digitala miljön

Obligatoriska mål för kunnandet, 2 kp

Den studerande

Val och användning av utrustning för informations- och kommunikationsteknik

Den studerande

- väljer utrustning och applikationer som är lämpliga för användningsändamålet
- använder ändamålsenliga digitala apparater.

Användning av digitala tjänster och applikationer

Den studerande

- söker, hanterar och delar information i olika former
- bedömer om det digitala innehållet är säkert
- använder de vanligaste applikationerna för textbehandling, kalkylprogram och presentationsgrafik
- använder ändamålsenliga digitala tjänster och applikationer i sina arbetsuppgifter.

Att arbeta ansvarsfullt och säkert

Den studerande

- iakttar anvisningar om dataskydd och datasäkerhet
- skyddar sina personliga uppgifter och sin integritet
- känner igen de vanligaste cyber- och datasäkerhetshoten
- använder meddelandetjänster och sociala medier på ett ansvarsfullt sätt
- använder och delar digitalt innehåll och beaktar upphovsrätten
- känner till hur användning av digitala apparater och applikationer påverkar hälsan och välbefinnandet.

Valbara mål för kunnandet, 3 kp

Den studerande

Att använda digitala miljöer och applikationer

Den studerande

- identifierar de sociala nätverk som är centrala för arbetet
- använder plattformar och tjänster för att arbeta gemensamt
- bygger upp en professionell identitet på nätet.

Att producera och dela digitala innehåll

Den studerande

- producerar och delar digitalt innehåll på ett ansvarsfullt sätt i yrkesrelaterade nätverk
- använder eller bearbetar innehåll och beaktar användar- och upphovsrättigheter.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• behöver tidvis stöd i rutinmässiga situationer • handlar korrekt i bekanta interaktionssituationer • känner till de grundläggande begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder grundläggande information på ett rutinmässigt sätt • utvärderar sin prestation
Nöjaktiga 2	• handlar huvudsakligen på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i bekanta interaktionssituationer • känner till de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder den grundläggande informationen på ett ändamålsenligt sätt • utvärderar sin prestation och identifierar sina styrkor och mål för utveckling
Goda 3	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser vanliga problemsituationer • behärskar de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder information på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation och ger förslag till utveckling av sin verksamhet
Goda 4	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser problemsituationer genom att använda mångsidiga metoder • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet samt känner till särdragen i delområdet • tillämpar information på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• handlar på ett systematiskt och självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i varierande interaktionssituationer • löser problemsituationer genom mångsidiga sätt och ger utvecklingsförslag • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet på ett brett och djupgående sätt • tillämpar information på ett mångsidigt, välgrundat och kritiskt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande

Konst och kreativt uttryck

Obligatoriska mål för kunnandet, 1 kp

Den studerande

Förstår kulturens och konstens betydelse för välbefinnandet

Den studerande

- använder olika former av kultur och konst i sitt arbete
- känner igen exempel på lokal och nationell kultur och konst
- förstår hur konst och kultur påverkar välbefinnandet.

Uttrycker sig själv genom konst och kreativt uttryck

Den studerande

- utvecklar sitt eget kreativa uttryck
- uttrycker sig själv genom konst och kreativt uttryck självständigt eller tillsammans med andra.

Uttrycker sig kreativt genom att skriva

Den studerande

- provar på olika metoder för kreativt skrivande
- använder olika fiktiva texter i sitt skrivande
- använder skönlitteratur som stöd för sitt arbete.

Valbara mål för kunnandet, 3 kp

Den studerande

Observerar och samlar information om kulturmiljön och fenomen i den

Den studerande

- observerar sin kulturmiljö
- samlar information om fenomen i sin kulturmiljö ur ett fritt valt perspektiv.

Planerar och provar att genomföra ett verk, en produkt eller en tjänst genom kreativt uttryck

Den studerande

- planerar ett verk, en produkt eller en tjänst genom metoder för kreativt uttryck
- provar att genomföra ett verk, en produkt eller en tjänst genom kreativt uttryck.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• behöver tidvis stöd i rutinmässiga situationer • handlar korrekt i bekanta interaktionssituationer • känner till de grundläggande begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder grundläggande information på ett rutinmässigt sätt • utvärderar sin prestation
Nöjaktiga 2	• handlar huvudsakligen på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i bekanta interaktionssituationer • känner till de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder den grundläggande informationen på ett ändamålsenligt sätt • utvärderar sin prestation och identifierar sina styrkor och mål för utveckling
Goda 3	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser vanliga problemsituationer • behärskar de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder information på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation och ger förslag till utveckling av sin verksamhet
Goda 4	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser problemsituationer genom att använda mångsidiga metoder • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet samt känner till särdragen i delområdet • tillämpar information på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• handlar på ett systematiskt och självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i varierande interaktionssituationer • löser problemsituationer genom mångsidiga sätt och ger utvecklingsförslag • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet på ett brett och djupgående sätt • tillämpar information på ett mångsidigt, välgrundat och kritiskt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande

2.45. Kunnande i matematik och naturvetenskaper, 6 kp (106728)

Matematik och tillämpad matematik

Obligatoriska mål för kunnandet, 4 kp

Den studerande

Grundläggande matematik i arbetslivet och vardagen

Den studerande

- utför grundläggande räkneoperationer med heltal, decimaltal och bråktal
- räknar procenträkning
- utför beräkningar i ekonomisk matematik (inkomster, utgifter, placeringar, lån och skatter)
- omvandlar måttenheter
- löser förstgradsekvationer
- utför de vanligaste area- och volymberäkningarna
- räknar med skala
- använder geometrin i en rätvinklig triangel för att lösa praktiska problem.

Att använda logisk slutledningsförmåga, matematiska metoder och hjälpmedel för att lösa matematiska problem

Den studerande

- beskriver enkla problem genom förstgradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer, löser dem och tolkar resultaten
- använder räknare, kalkylprogram och andra hjälpmedel för att lösa problem
- söker från tabeller och grafer information som behövs för att lösa problem
- hanterar och konkretiserar statistiskt material
- fastställer och tolkar nyckeltal (medelvärde, typvärde och median) i statistiskt material
- observerar samband mellan storheter samt proportionaliteter.

Att bedöma resultatens korrekthet och storleksordning samt den använda lösningsmetoden

Den studerande

- kontrollerar att beräkningarna är riktiga
- kontrollerar att resultatets enhet och siffernoggrannhet är logiska
- bedömer om lösningsmetoden som användes är ändamålsenlig.

Att utvärdera matematiskt kunnande och identifiera dess betydelse

Den studerande

- identifierar sina egna styrkor samt utvecklingsområden i sitt matematiska kunnande
- förstår matematikens betydelse som arbetsredskap i arbets- och vardagslivet.

Valbara mål för kunnandet, 3 kp

Den studerande

Att lösa matematiska problem genom slutledningar, ekvationer och grafer

Den studerande

- använder andragradsekvationer, ekvationspar, tabeller och grafer för att lösa matematiska problem
- känner igen en exponentiell modell och löser enkla exponentialekvationer

- använder trigonometri med rät- och snedvinkliga trianglar för att lösa matematiska problem.

Att inhämta, gruppera och tolka matematisk information

Den studerande

- använder statistik, tabeller och grafiska framställningar för att identifiera och jämföra matematisk information
- känner till begreppet normalfördelning och hur ett normalfördelat material framställs grafiskt
- samlar in, grupperar och analyserar tabeller och grafisk information från olika källor.

Att producera information utifrån statistiskt material samt beräkning av sannolikheter

Den studerande

- tar fram och tolkar lägesmått och standardavvikelse samt väntevärden för en diskret fördelning utifrån statistiskt material
- förstår betydelsen av sannolikhetsberäkningar och beräknar klassiska sannolikheter.

Att bedöma lösningarnas riktighet och resultatens storleksordning

Den studerande

- kontrollerar att matematiska lösningar är riktiga
- bedömer storleksordningen av matematiska resultat.

Att tillämpa ekonomisk matematik

Den studerande

- gör kostnads- och lönsamhetsjämförelser
- drar slutsatser utifrån kostnads- och lönsamhetjämförelserna.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• behöver tidvis stöd i rutinmässiga situationer • handlar korrekt i bekanta interaktionssituationer • känner till de grundläggande begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder grundläggande information på ett rutinmässigt sätt • utvärderar sin prestation
Nöjaktiga 2	• handlar huvudsakligen på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i bekanta interaktionssituationer • känner till de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder den grundläggande informationen på ett ändamålsenligt sätt • utvärderar sin prestation och identifierar sina styrkor och mål för utveckling
Goda 3	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser vanliga problemsituationer • behärskar de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder information på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation och ger förslag till utveckling av sin verksamhet
Goda 4	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser problemsituationer genom att använda mångsidiga metoder • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet samt känner till särdragen i delområdet • tillämpar information på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• handlar på ett systematiskt och självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i varierande interaktionssituationer • löser problemsituationer genom mångsidiga sätt och ger utvecklingsförslag • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet på ett brett och djupgående sätt • tillämpar information på ett mångsidigt, välgrundat och kritiskt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande

Fysikaliska och kemiska fenomen och tillämpning av dem

Obligatoriska mål för kunnandet, 2 kp

Den studerande

Att identifiera beroendeförhållanden mellan fysikaliska begrepp och storheter samt utföra räkneoperationer

Den studerande

- beskriver och förklarar vanliga fysikaliska fenomen (rörelse, kraft, energi, värme och elektricitet) med hjälp av centrala begrepp
- kopplar samman vanliga egenskaper och storheter som anknyter till fysikaliska fenomen
- löser enkla räkneuppgifter som anknyter till likformig rörelse och energi.

Att identifiera beroendeförhållanden mellan kemiska begrepp och storheter samt utföra räkneoperationer

Den studerande

- beskriver och förklarar vanliga kemiska fenomen (grundämnen och föreningar, blandningar, kemiska reaktioner och bindningar, oxidation och reduktion samt syror och baser) med kemiska begrepp
- kopplar samman vanliga egenskaper och storheter som anknyter till kemiska fenomen
- löser enkla räkneuppgifter som gäller substansmängd och koncentration.

Tillämpning av och kunnande inom kemi och fysik i arbetslivet och i vardagen

Den studerande

- förstår varför fysik och kemi behövs i vardags- och arbetslivet
- förstår vilka fysikaliska lagbundenheter och säkerhetsperspektiv som bör beaktas i vardags- och arbetslivet
- beaktar egenskaperna hos de kemiska ämnen som används i vardags- och arbetslivet samt eventuella miljörisker
- identifierar miljökonsekvenserna av fenomen och ämnen
- använder säkerhetsdatablad för kemikalier
- hanterar kemiska ämnen utan att orsaka fara för sig själv, andra eller miljön
- identifierar sina egna styrkor och utvecklingsområden i fråga om kunnandet i fysik och kemi.

Valbara mål för kunnandet, 3 kp

Den studerande

Att utföra experimentella mätningar och observationer av fysikaliska och kemiska fenomen

Den studerande

- utför experimentella mätningar och observerar fenomen inom mekanik och energi samt lagbundenheter med hjälp av lämpliga metoder och redskap
- utför experimentella mätningar och observerar kemiska fenomen och lagbundenheter som berör syror och baser, oxidation och reduktion samt organisk kemi med hjälp av lämpliga metoder och redskap.

Hantering av experimentella mätresultat och analys av observationer

Den studerande

- presenterar centrala mätresultat med tabeller och grafiska framställningar
- behandlar mätresultat med matematiska metoder och skapar modeller för observerade fenomen
- definierar eventuella felkällor i mätresultat och anger resultaten med lämplig noggrannhet

- bedömer tillförlitligheten hos mätresultat
- drar slutsatser utifrån mätresultat.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• behöver tidvis stöd i rutinmässiga situationer • handlar korrekt i bekanta interaktionssituationer • känner till de grundläggande begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder grundläggande information på ett rutinmässigt sätt • utvärderar sin prestation
Nöjaktiga 2	• handlar huvudsakligen på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i bekanta interaktionssituationer • känner till de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder den grundläggande informationen på ett ändamålsenligt sätt • utvärderar sin prestation och identifierar sina styrkor och mål för utveckling
Goda 3	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser vanliga problemsituationer • behärskar de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder information på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation och ger förslag till utveckling av sin verksamhet
Goda 4	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser problemsituationer genom att använda mångsidiga metoder • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet samt känner till särdragen i delområdet • tillämpar information på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• handlar på ett systematiskt och självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i varierande interaktionssituationer • löser problemsituationer genom mångsidiga sätt och ger utvecklingsförslag • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet på ett brett och djupgående sätt • tillämpar information på ett mångsidigt, välgrundat och kritiskt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande

2.46. Kunnande om samhälle och arbetsliv, 9 kp (106729)

Att verka i samhället och som medborgare

Obligatoriska mål för kunnandet, 2 kp

Den studerande

Att verka i det finländska samhället

Den studerande

- känner till medborgarnas grundläggande rättigheter och skyldigheter
- följer principerna om jämställdhet och likabehandling
- fungerar som en aktiv medborgare och använder mångsidiga påverkningssätt.

Att använda samhällets tjänster och att vara konsument

Den studerande

- känner till och kan använda samhällets tjänster
- känner till sina rättigheter och skyldigheter som konsument
- är en ansvarsfull konsument
- inhämtar den information hen behöver i konsumentfrågor.

Att planera den egna ekonomin och bedöma ekonomiska risker

Den studerande

- utvärderar och identifierar faktorer som påverkar den egna ekonomiska situationen
- följer upp sina inkomster och utgifter
- planerar inköp
- jämför olika finansieringsalternativ
- ställer upp personliga ekonomiska mål
- förutser riskfaktorer som påverkar den egna ekonomin i olika livssituationer.

Valbara mål för kunnandet, 3 kp

Den studerande

Att delta och påverka i samhället

Den studerande

- söker information om möjligheter till samhällelig påverkan
- följer det samhälleliga beslutsfattandet
- deltar i samhällelig påverkan.

Att bedöma branschens betydelse i samhället

Den studerande

- följer den samhälleliga diskussionen inom branschen
- bedömer branschens betydelse i samhället och dess framtidsutsikter.

Samhällsekonomin grunder och centrala aktörer

Den studerande

- följer de ekonomiska nyheterna
- förstår hur utvecklingen av den samhälleliga och ekonomiska situationen påverkar i allmänhet och i fråga om arbetsplatser och sysselsättning inom den egna branschen

- förstår samhällsekonomins grunder, grundläggande begrepp och centrala aktörer.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• behöver tidvis stöd i rutinmässiga situationer • handlar korrekt i bekanta interaktionssituationer • känner till de grundläggande begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder grundläggande information på ett rutinmässigt sätt • utvärderar sin prestation
Nöjaktiga 2	• handlar huvudsakligen på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i bekanta interaktionssituationer • känner till de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder den grundläggande informationen på ett ändamålsenligt sätt • utvärderar sin prestation och identifierar sina styrkor och mål för utveckling
Goda 3	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser vanliga problemsituationer • behärskar de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder information på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation och ger förslag till utveckling av sin verksamhet
Goda 4	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser problemsituationer genom att använda mångsidiga metoder • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet samt känner till särdragen i delområdet • tillämpar information på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• handlar på ett systematiskt och självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i varierande interaktionssituationer • löser problemsituationer genom mångsidiga sätt och ger utvecklingsförslag • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet på ett brett och djupgående sätt • tillämpar information på ett mångsidigt, välgrundat och kritiskt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande

Att verka i arbetslivet

Obligatoriska mål för kunnandet, 2 kp

Den studerande

Att analysera situationen på arbetsmarknaden och behov av kunnande inom branschen

Den studerande

- analyserar situationen på arbetsmarknaden inom branschen
- känner till de centrala principerna i arbetsmarknadssystemet
- känner till de centrala yrkesmässiga nätverken inom branschen
- känner till det kunnande som krävs i olika arbetsuppgifter inom branschen.

Att ingå ett arbetsavtal med en arbetsgivare

Den studerande

- sätter sig in i den egna branschens arbetsvillkor och den centrala arbetslagstiftningen
- granskar innehållet i arbetsavtalet, vid behov med hjälp av en sakkunnig.

Att vara en del av en arbetsgemenskap

Den studerande

- följer de angivna arbetstiderna och de överenskomna verksamhetssätten samt arbetar flexibelt i olika situationer
- följer i sitt arbete anvisningarna om utseende och klädsel
- använder i sitt arbete ändamålsenliga skyddskläder och följer arbetarskyddsanvisningarna
- arbetar som en del av mångfaldig och mångkulturell arbetsgemenskap.

Valbara mål för kunnandet, 3 kp

Den studerande

Att vara medlem i en arbetsgemenskap

Den studerande

- identifierar sin egen roll som medlem i arbetsgemenskapen
- arbetar i enlighet med arbetsplatsens verksamhetskultur
- följer och utvecklar de överenskomna verksamhetssätten.

Att fungera i olika interaktions- och grupsituationer i arbetslivet

Den studerande

- fungerar konstruktivt i olika interaktionssituationer i arbetslivet
- utvecklar sina interaktionsfärdigheter utifrån respons
- fungerar i grupsituationer enligt sin egen arbetsuppgift och arbetsplatsens verksamhetskultur
- använder ändamålsenlig psykologisk kunskap för att främja det egna och arbetsgemenskapens välbefinnande.

Att utreda arbetsuppgifterna inom branschen på den nationella och internationella arbetsmarknaden

Den studerande

- söker självständigt information om arbetsplatser inom den egna branschen på den nationella och den internationella arbetsmarknaden
- hittar arbetsplatser som är lämpliga för hen själv på den nationella och den internationella arbetsmarknaden.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• behöver tidvis stöd i rutinmässiga situationer • handlar korrekt i bekanta interaktionssituationer • känner till de grundläggande begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder grundläggande information på ett rutinmässigt sätt • utvärderar sin prestation
Nöjaktiga 2	• handlar huvudsakligen på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i bekanta interaktionssituationer • känner till de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder den grundläggande informationen på ett ändamålsenligt sätt • utvärderar sin prestation och identifierar sina styrkor och mål för utveckling
Goda 3	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser vanliga problemsituationer • behärskar de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder information på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation och ger förslag till utveckling av sin verksamhet
Goda 4	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser problemsituationer genom att använda mångsidiga metoder • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet samt känner till särdragen i delområdet • tillämpar information på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• handlar på ett systematiskt och självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i varierande interaktionssituationer • löser problemsituationer genom mångsidiga sätt och ger utvecklingsförslag • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet på ett brett och djupgående sätt • tillämpar information på ett mångsidigt, välgrundat och kritiskt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande

Färdigheter i studie- och karriärplanering

Obligatoriska mål för kunnandet, 1 kp

Den studerande

Att identifiera egna intressen, möjligheter och behov av stöd

Den studerande

- följer med sina framsteg i lärandet och i sitt förvärvande av kunnande samt identifierar eventuella behov av stöd
- identifierar sina intresseområden och möjligheter inom yrkesområdet
- tar reda på och identifierar sina styrkor, färdigheter och utvecklingsområden
- utvärderar sitt eget lärande och kunnande regelbundet.

Att göra val gällande den egna examen och karriären

Den studerande

- tar reda på alternativ som är lämpliga för hen själv och som stöder den egna karriärplanen genom att använda olika informationskällor och digitala handledningstjänster
- känner till uppbyggnaden av examen, de prestationer som krävs och de valmöjligheter som främjar placeringen i arbetslivet och den egna karriärplanen
- följer med hur avläggandet av examen framskrider
- använder ändamålsenliga lärmiljöer för förvärvandet av kunnande.

Att under avläggandet av examen inhämta information om olika möjligheter till vidareutbildning och om utbildningsutbud

Den studerande

- använder informationskällor, handledningstjänster och ansökningssystem för vidareutbildning och för att planera framtiden
- söker information om olika alternativ för vidareutbildning som är lämpliga för hen själv och utarbetar en karriärplan
- bekantar sig med inträdeskraven, ansökningsförfarandet och antagningskriterierna för vidareutbildning.

Förberedelser för att hitta ett arbete och presentera sitt kunnande under avläggandet av examen

Den studerande

- bekantar sig med de möjligheter och arbetsmiljöer som arbetslivet erbjuder samt kartlägger karriäralternativ som är lämpliga för hen själv
- synliggör sitt eget kunnande och sina styrkor då hen är arbetssökande och presenterar sitt kunnande på ett omfattande sätt
- söker arbetsplatser och använder olika ansökningssystem och ansökningsmetoder
- uppdaterar sin karriärplan med tanke på anställning.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• behöver tidvis stöd i rutinmässiga situationer • handlar korrekt i bekanta interaktionssituationer • känner till de grundläggande begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder grundläggande information på ett rutinmässigt sätt • utvärderar sin prestation
Nöjaktiga 2	• handlar huvudsakligen på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i bekanta interaktionssituationer • känner till de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder den grundläggande informationen på ett ändamålsenligt sätt • utvärderar sin prestation och identifierar sina styrkor och mål för utveckling
Goda 3	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser vanliga problemsituationer • behärskar de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder information på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation och ger förslag till utveckling av sin verksamhet
Goda 4	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser problemsituationer genom att använda mångsidiga metoder • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet samt känner till särdragen i delområdet • tillämpar information på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• handlar på ett systematiskt och självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i varierande interaktionssituationer • löser problemsituationer genom mångsidiga sätt och ger utvecklingsförslag • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet på ett brett och djupgående sätt • tillämpar information på ett mångsidigt, välgrundat och kritiskt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande

Företagsamhet och företagarinriktad verksamhet

Obligatoriska mål för kunnandet, 1 kp

Den studerande

Att arbeta i enlighet med företagets mål

Den studerande

- förstår betydelsen av företagsverksamhet i samhället
- arbetar kundorienterat och ekonomiskt
- förstår betydelsen av sitt eget arbetssätt i arbetsgemenskapen.

Att utvärdera en affärsidé och möjligheterna att genomföra den

Den studerande

- framför en affärsidé med beaktande av kundernas behov
- finner de centrala tjänster och informationskällor som stöder grundande av ett företag
- tar reda på vilka nätverk som behövs för att genomföra affärsidén
- bedömer de ekonomiska förutsättningarna för att genomföra en affärsidé
- bedömer sina färdigheter att verka som företagare
- utreder risker och möjligheter i affärsverksamheten.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• behöver tidvis stöd i rutinmässiga situationer • handlar korrekt i bekanta interaktionssituationer • känner till de grundläggande begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder grundläggande information på ett rutinmässigt sätt • utvärderar sin prestation
Nöjaktiga 2	• handlar huvudsakligen på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i bekanta interaktionssituationer • känner till de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder den grundläggande informationen på ett ändamålsenligt sätt • utvärderar sin prestation och identifierar sina styrkor och mål för utveckling
Goda 3	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser vanliga problemsituationer • behärskar de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder information på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation och ger förslag till utveckling av sin verksamhet
Goda 4	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser problemsituationer genom att använda mångsidiga metoder • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet samt känner till särdragen i delområdet • tillämpar information på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• handlar på ett systematiskt och självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i varierande interaktionssituationer • löser problemsituationer genom mångsidiga sätt och ger utvecklingsförslag • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet på ett brett och djupgående sätt • tillämpar information på ett mångsidigt, välgrundat och kritiskt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande

Att upprätthålla arbetsförmågan och välbefinnandet

Obligatoriska mål för kunnandet, 2 kp

Den studerande

Att ta vara på sin hälsa och funktionsförmåga

Den studerande

- söker mångsidig information om hälsan i sin åldersklass och om möjligheterna att främja sin egen hälsa och funktionsförmåga
- utarbetar en mångsidig plan för främjande av sin egen hälsa och sitt eget välbefinnande som uppdateras enligt situationen, och som beaktar betydelsen av motion, näring, återhämtning, sömn, psykiskt välbefinnande, nikotinfrihet och drogfrihet, sexuell hälsa och mänskliga relationer för upprätthållandet av studie- och arbetsförmågan
- främjar aktivt sin hälsa och sitt välbefinnande, och utvärderar realistiskt även utifrån respons hur planen förverkligats och hur målen uppnåtts.

Att utvärdera verksamhetsmiljön samt säkerhet och sundhet i verksamheten

Den studerande

- följer de överenskomna anvisningarna för säkerhet och hälsofrämjande tillsammans med andra och bedömer eventuella behov av att utveckla sitt arbetssätt
- främjar sin arbetsförmåga och beaktar i sitt arbete belastningsfaktorerna i yrket på ett mångsidigt sätt
- tar reda på hur ergonomin inverkar på arbetsförmågan i olika arbetsmiljöer.

Att främja studie- och arbetsförmågan samt välbefinnandet genom motion

Den studerande

- söker mångsidig information om fördelarna med och kraven på motion för hälsan samt studie- och arbetsförmågan och beaktar informationen i sin plan för främjande av den fysiska funktionsförmågan och beaktar också de branschspecifika kraven på att upprätthålla sin studie- och arbetsförmåga
- utvecklar de fysiska egenskaper och ergonomiska färdigheter som krävs för studie- och arbetsförmågan
- rör på sig och gör sitt bästa i alla motionssituationer för att främja sin studie- och arbetsförmåga.

Att förebygga olyckor och att ge första hjälp

Den studerande

- är försiktig och förebygger olyckor
- ger första hjälpen och tillkallar ytterligare hjälp i rätt tid
- förhindrar genom sitt agerande uppkomsten av fler olyckor.

Valbara mål för kunnandet, 3 kp

Den studerande

Att upprätthålla och främja arbetsförmågan och välbefinnandet genom motion

Den studerande

- följer, utvärderar och upprätthåller sin fysiska funktionsförmåga samt deltar aktivt i motionssituationer genom att främja principerna för rent spel
- tillämpar mångsidigt de motoriska grundfärdigheter och färdigheter i motionsgrenar som behövs för att motionera

- utvärderar välgrundat sin kapacitet och kraven på arbetsförmåga i förhållande till sin funktionsförmåga

Att främja gemenskapen i läroanstalten och de studerandes välbefinnande och delaktighet

Den studerande

- deltar aktivt som medlem i en studerandegrupp samt planerar och deltar i motions- och andra aktiviteter samt evenemang som de studerande ordnar på ett sätt som främjar välbefinnandet och delaktigheten

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• behöver tidvis stöd i rutinmässiga situationer • handlar korrekt i bekanta interaktionssituationer • känner till de grundläggande begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder grundläggande information på ett rutinmässigt sätt • utvärderar sin prestation
Nöjaktiga 2	• handlar huvudsakligen på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i bekanta interaktionssituationer • känner till de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder den grundläggande informationen på ett ändamålsenligt sätt • utvärderar sin prestation och identifierar sina styrkor och mål för utveckling
Goda 3	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser vanliga problemsituationer • behärskar de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder information på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation och ger förslag till utveckling av sin verksamhet
Goda 4	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser problemsituationer genom att använda mångsidiga metoder • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet samt känner till särdragen i delområdet • tillämpar information på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• handlar på ett systematiskt och självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i varierande interaktionssituationer • löser problemsituationer genom mångsidiga sätt och ger utvecklingsförslag • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet på ett brett och djupgående sätt • tillämpar information på ett mångsidigt, välgrundat och kritiskt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande

Att främja hållbar utveckling

Obligatoriska mål för kunnandet, 1 kp

Den studerande

Principerna för hållbar utveckling

Den studerande

- känner till de centrala målen för ekologiska, ekonomiska, sociala och kulturella aspekter av hållbar utveckling och hur dessa påverkar varandra
- förstår betydelsen av människans verksamhet på klimatförändringen
- förstår naturens mångfald och identifierar nödvändigheten av hållbar användning av naturresurser på nationell och global nivå
- identifierar i sitt eget liv och i arbetet riktlinjerna för hållbar utveckling.

Kolneutralitet och cirkulär ekonomi

Den studerande

- förstår principerna för kolneutralitet och cirkulär ekonomi
- identifierar energi- och materialeffektiviteten för en produkt eller tjänst.

Etiska aspekter i verksamheten

Den studerande

- identifierar etiska val som ingår i arbetet
- utvärderar egna och andras lösningar ur etisk synvinkel.

Valbara mål för kunnandet, 3 kp

Den studerande

Att bedöma hållbar utveckling

Den studerande

- bekantar sig med arbetsplatsens eller branschens verksamhet med tanke på hållbar utveckling
- bedömer faktorer som påverkar hållbar utveckling på arbetsplatsen eller inom branschen
- ger förslag i fråga om utvecklingsbehov gällande hållbar utveckling.

Planering av verksamhetssätt för hållbar utveckling

Den studerande

- fastställer mål för främjande av hållbar utveckling och lösning av problem på arbetsplatsen eller inom branschen
- väljer metoder och verksamhetssätt som främjar hållbar utveckling
- schemalägger uppgifter och fastställer resurser
- planerar det samarbete som behövs.

Att fungera som en aktiv aktör inom hållbar utveckling

Den studerande

- genomför verksamhetssätt för hållbar utveckling på arbetsplatsen eller inom branschen
- visar exempel inom hållbar utveckling och uppmuntrar andra att arbeta för hållbar utveckling
- informerar om behov av förändring i verksamhetssätten.

Att bedöma framgångarna i verksamhet för hållbar utveckling

Den studerande

- bedömer hur verksamhetssätten eller produkterna har förändrats på arbetsplatsen eller inom branschen
- presenterar utvecklingsbehov för främjande av hållbar utveckling i framtiden.

Bedömning

Den studerande	
Nöjaktiga 1	• behöver tidvis stöd i rutinmässiga situationer • handlar korrekt i bekanta interaktionssituationer • känner till de grundläggande begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder grundläggande information på ett rutinmässigt sätt • utvärderar sin prestation
Nöjaktiga 2	• handlar huvudsakligen på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i bekanta interaktionssituationer • känner till de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder den grundläggande informationen på ett ändamålsenligt sätt • utvärderar sin prestation och identifierar sina styrkor och mål för utveckling
Goda 3	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer • handlar på ett samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser vanliga problemsituationer • behärskar de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet • använder information på ett mångsidigt sätt • utvärderar sin prestation och ger förslag till utveckling av sin verksamhet
Goda 4	• handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i vanliga interaktionssituationer • löser problemsituationer genom att använda mångsidiga metoder • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet samt känner till särdragen i delområdet • tillämpar information på ett mångsidigt och välgrundat sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt samt identifierar sina styrkor och utvecklingsområden
Berömliga 5	• handlar på ett systematiskt och självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer • handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i varierande interaktionssituationer • löser problemsituationer genom mångsidiga sätt och ger utvecklingsförslag • behärskar begreppen och kunskaperna inom delområdet på ett brett och djupgående sätt • tillämpar information på ett mångsidigt, välgrundat och kritiskt sätt • utvärderar sin prestation på ett realistiskt sätt och presenterar motiverade lösningar för utvecklingen av sitt kunnande

4. Bedömning av kunnande

yrkesinriktade examensdelarna bedöms på skalan 1–5 enligt kraven på yrkesskicklighet och bedömningskriterierna. Den studerandes kunnande bedöms per examensdel. Vitsordet för examensdelen fastställs enligt den nivå i bedömningsskalan som främst beskriver den studerandes kunnande som helhet.

De gemensamma examensdelarna bedöms på skalan godkänd/underkänd. Delområdena av de gemensamma examensdelarna bedöms på skalan 1–5 enligt kraven på yrkesskicklighet och bedömningskriterierna. Vitsordet för delområdet av den gemensamma examensdelen fastställs enligt den nivå i bedömningsskalan som främst beskriver den studerandes kunnande som helhet.

5. Kompetensområdet för natur

En naturinstruktör som avlagt kompetensområdet för natur kan arbeta med praktisk handledning som gäller naturen. Hen har goda kunskaper om naturen och naturföreteelser. Hen kan för grupper berätta om naturen och sköta den utrustning som behövs i instruktionsverksamheten. Hen kan se till gruppens säkerhet och arbeta kundinriktat och i enlighet med hållbar utveckling.

Framställare av naturprodukter som avlagt kompetensområdet för natur kan dra nytta av den lokala naturen inom naturproduktsbranschen. Hen kan ha hand om insamling och vidareförädling av bär, svampar och örter. Hen har ingående kännedom om aktörer och naturprodukter inom naturproduktsbranschen.

6. Kompetensområdet för renskötsel

Renskötare som avlagt *kompetensområdet för renskötsel* kan se till att rennäringen är lönsam, sköta renarnas välbefinnande och vårda en hållbar miljö. De kan arbeta inom renbeteslag eller som självständiga företagare. De kan använda de maskiner och apparater som behövs i arbetet. De kan arbeta för att upprätthålla och utveckla samekulturen.

7. Kompetensområdet för miljö

Miljövårdare som avlagt kompetensområdet för miljö kan utföra arbetsuppgifter med att återställa, sköta och övervaka miljön. Hen kan välja lämpliga arbetsmetoder och en lämplig arbetsordning, använda utrustning och redskap vid utredning av miljöns tillstånd samt arbeta på ett säkert sätt.

Miljöskötare som avlagt kompetensområdet för miljö kan säkert utföra olika arbetsuppgifter med återvinning av material och med avfallshantering. Hen behärskar grunderna i att ta tillvara och använda material. Hen kan i arbetet följa lagstiftningen för avfallshantering och säkerhetsbestämmelserna.

8. Bilaga 1 Lista över arter

Rekommendationslista för kunnande om växter, djur och naturfenomen

Rekommendationen gäller kunnande i följande examensdelar:

- Insamling av naturprodukter
- Naturinstruktion
- Arbete vid ett miljöobjekt.

Växtarter

Lavar

Renlavar

Islandslav

Påskrislav

Skägglav / granlav, tavellav

Mossor

Björnmossor

Väggmossor

Bladmossor (Hylocomiaceae)

Kvastmossor

Vitmossor

Ormbunkar

Sjöfräken

Skogsfräken

Ekbräken

Majbräken

Kärlväxter

Träd

Tall

Gran

En

Glasbjörk

Vårtbjörk

Dvärgbjörk

Asp

Rönn

Gråal

Sälg

138

Hägg

Övriga kärlväxter

Lingon

Blåbär

Odon

Kråkbär

Hjortron

Tranbär

Åkerbär

Stenbär, stenhallon

Ekorrbär

Mjölon

Ormbär

Hallon

Ljung

Skvattram, getpors

Rosling, blomris

Vattenklöver

Sileselhårsväxter, daggörter

Tuvull

Mjölkört, rallarros

Gullris

Rölleka

Prästkrag

Blåklocka (liten)

Skogsstjärna, duvkulla

Älggräs, älgört

Hundkäs, hundloka

Sprängört

Vitklöver

Rödklöver

Maskros

Smörblomma, solöga

Midsommarblomster

Brännässla

Syror, skräppor

Kråkvicker
Daggkåpor
Ängskovall
Pyrolor, vintergrönor
Linnea
Liljekonvalj
Harsyra
Kabbleka
Renfana
Gråbo
1 gräs
1 halvgräs

Lokalt kan man byta 20 procent av arterna i listan ovan.

70 arter

Svampar

Skogsrisk
Pepparrisk
Skäggrisk
Storkremla
Karljohansvamp, stensopp
Sandsopp
Strävsopp
Smörsopp
Stenmurkla
Kantarell
Rimskivling, rynkad tofsskivling
Pluggskivling
Trattkantarell
Flugsvampar
Spindelskivlingar, spindlingar
Eldticka
Sprängticka
Fnösticka

18 arter

Fågelarter

Vattenfåglar

Sångsvan
Sädgås
Gräsand
Bläsand
Kricka, krickand
Vigg
Knipa, knipand
Storskrake
Storlom

Vadare

Trana
Spov eller småspov
Tofsvipa
Ljungpipare
Grönbena
Drillsnäppa
Enkelbeckasin

Rovfåglar

Kungsörn
Havsörn
Fiskgjuse
Ormvråk eller fjällvråk
Sparvhök
Tornfalk
Pärluggla
Jorduggla

Skogshöns

Tjäder
Orre
Ripa, dalripa
Järpe

Måsfåglar

Gråtrut
Fiskmås

Skrattmåå

Fisktärna eller silvertärna

Tättingar

Korp

Kråka

Skata

Nötskrika

Lavskrika

Ladusvala

Hussvala

Sidensvans

Björktrast

Rödvingetrast

Svartvit flugsnappare

Lövsångare

Sädesärå

Talgoxe

Talltita

Bofink

Bergfink

Domherre

Övriga artgrupper

Spillkråka

Större hackspett

Tamduva eller stadsduva

Ringduva

Gök

Lokalt kan man byta 20 procent av arterna i listan ovan.

55 arter

Däggdjur

Järv

Gråsäl

Älg

Lo

Björn

142

Sorkar
Räv
Möss
Hermelin
Flygekorre
Vessla
Mullvad
Bäver
Skogshare
Rådjur
Skogsren (inkl. ren)
Näbbmöss
Mink
Grävling
Fjällräv
Vikarsälar
Mård
Ekorre
Bisamråtta
Råtta
Fälthare
Utter
Igelkott
Mårdhund
Varg
Fjälllämmel
Vitsvanshjort
Vildsvin

33 arter

Fiskar

Abborre
Ål
Harr
Gädda
Gös
Braxen

Lax
Lake
Siklöja (mujka)
Sik
Mört
Öring

12 arter

Reptiler och groddjur

Huggorm
Snok
Padda
Groda
Ödla
Kopparödla

6 arter

Insekter

Dagsländor
Trollsländor
Bäcksländor
Gräshoppor
Vårtbitare
Skräddare
Kackerlackor
Fjärilar
Vitfjärilar (bl.a. aurorafjärilen)
Svärmare
Spinnare
Riddarfjärilar
Blåvingar
Tvåvingar
Mygga
Knott
Svidknott
Harkrank
Flugor

144

Steklar
Getingar
Bin
Humlor
Myror
Skalbaggar
Timmerman
Vanlig snytbagge

23 arter

9. Bilaga 2 Värdegrund

Det kunnande som yrkesutbildningen ger utvecklar individerna, arbetslivet och samhället. Yrkesutbildningen ger individer och gemenskaper färdigheter att fatta beslut som grundar sig på etisk och kritisk reflektion, kunskap och förmåga att sätta sig in i andras position.

Yrkesutbildningen främjar jämlikhet och likabehandling samt välmående och demokrati. Respekt för de mänskliga rättigheterna, tolerans, olikhet och kulturell mångfald ses som en rikedom och de utgör en del av utbildningen. Öppenhet skapar trygghet och förtroende.

Yrkesutbildningen grundar sig på arbetslivets kompetensbehov och erbjuder olika sätt att utveckla kunnandet utgående från den studerandes behov och livssituation. Förändringar i verksamhetsmiljöerna innebär även förändringar i yrkena och den enskilda individens ansvar för utvecklingen av sitt kunnande ökar. Yrkesutbildningen svarar på ett flexibelt och effektivt sätt på förändringar i kompetensbehoven hos individerna, arbetslivet och samhället.

I yrkesutbildningen förstår man nödvändigheten av en hållbar livsstil och man bygger kompetensbasen på en ekonomi som främjar välmåendet både för miljön och medborgarna. Yrkesutbildningen ökar förståelsen för en hållbar användning av naturresurserna, begränsningen av klimatförändringen och anpassningen till den samt för bevarandet av naturens mångfald. Ett säkert arbete, en företagande attityd och hantering av ekonomin utgör en del av yrkesskickligheten. Internationaliseringen och det globala ansvaret ökar.

Värdegrunden genomförs i verksamhetskulturen, förvärvandet och påvisandet av kunnandet samt i lärmiljöerna inom yrkesutbildningen.

10. Bilaga 3. Lov och behörigheter

Ett krav i examen är att den studerande avlägger de behörigheter och lov som författningar och arbetslivet för

Ett arbete i många arbetsuppgifter inom natur- och miljöbranschen förutsätter giltiga behörigheter, kort eller tillstånd.

Ett kunnande i förstahjälp kan intygas till exempel med Röda korsets förstahjälpsintyg. Se närmare [Röda korsets webbsidor](#) (på finska)

I arbetsuppgifter där man arbetar i livsmedelslokaler och hanterar oförpackade och lättfördärliga livsmedel, behövs ett hygienpass. Se närmare [Livsmedelsverkets webbsidor](#)

Med ett **arbetssäkerhetskort** kan man intyga ett kunnande i arbetssäkerhet. En förutsättning för att få ett arbetssäkerhetskort är att med ett godkänt vitsord avlägga kursen för ett arbetssäkerhetskort. Se närmare [Arbetarskyddscentralens webbplats](#)

Inom turismbranschen kan arbetstagare inom turism- och restaurangbranschen och programtjänster avlägga ett **säkerhetspass Matupa** (på finska). Se närmare [Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland SPEK](#) (på finska)

Vägfordon för transport av tama hästdjur eller tamdjur av nötkreatur, får, getter, svin eller fjäderfä får endast framföras av personer som innehar ett **kompetensbevis för förare och skötare** enligt djurtransportförordningen, och endast personer som innehar detta bevis får fungera som skötare under transporten. Se närmare [Livsmedelsverkets webbplats](#)

Tilläggsuppgifter om yrkeskvalifikationer och behörigheter: <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/yrkeskvalifikationer-och-behorigheter>